

30
30
30
30
0
0
0
0
0
0
0
0
0
0
0
0

1

3.

ADDALE DERGİSİ

ADALET BAKANLIGINA
AYDA BİR YAYINLANMAKTADIR

Yıl : 62

Agustos 1971

Sayı : 8

Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılıp, Bakanlığımıza devredilmiş bulunan İlke Kararlarını havi kitapların, dönemleri ile satış fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Bu kitapların satışları ? Bakanlığımızca, diğer yayınların satışları gibi yapılmaktadır.

Sıra No.	Dönem veya yılı	Bedeli
1	Mayıs 1961 — Şubat 1962	2.90 TL.
2	Kasım 1962 — Şubat 1964	7.90 »
3	1964 — 1965	5.75 »
4	1966	2.90 »
5	1967	2.45 »
6	1968	8.00 »
7	1969	15.00 »

16 Ağustos 1971

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

Yıl : 62

Ağustos 1971

Sayı : 8

İÇİNDEKİLER

ncelemeler :

Sayfa

FEZAKİ Sait : Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde
Tahsili İle İlgili Sözleşme

481

BAYKAL Ali : Cezaevlerinde İş

496

ER Refik : Haksız Eylemde Zarar Giderim Ve Ceza Hukuku

510

Tercüme ler :

ÖZDEMİR Salim : Belçika'da Süspansiyon

517

TEPEBAŞILI Dr. İskender : Tedbirsizlik ve Dikkâtsizlikle
İşlenen Trafik Suçları Karşısında Kriminoloji ...

528

Kronik :

ERGÜL Hüseyin Cahit : Hukuk Yayınları

541

495

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYILI
KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
HÜSEYİN CAHİT ERGÜL

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMA
SINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMÎ İNCELEMELERİN SAYFASINA 3
TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 25, TENKİT, TAHLİL, KRONİK
MESLEKİ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 20 LİRA Ü
RET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN
DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI
YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI
MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRUYA BAKANLIK YAYIN
MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

İNCELEMELER

α NAFAKA ALACAKLARININ YABANCI ÜLKELERDE TAHSİLİ İLE İLGİLİ SÖZLEŞME

Yazan : Salt REZAKİ

GİRİŞ

Nafaka alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili ile ilgili Sözleşme, çok taraflı bir akit olup, Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından 1956 yılında hazırlanmış bulunmaktadır. Sözleşme, Birleşmiş Milletler üyesi bulunan bütün devletlere olduğu gibi, üyesi olmayıp ta, Uluslararası Adalet Divanı Antlaşmasına taraf olan veya Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından davet edilen Devletlere de açıktır.

Türkiye, bu sözleşmeyi imza etmemiş olmakla beraber, sözleşmenin 13 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasından yararlanarak sözleşmeye iltihak etmiştir. Anılan sözleşme 26 Ocak 1971 günlü 1331 sayılı Kanunla onandıktan sonra Bakanlar Kurulunun 22 Şubat 1971 gün ve 7/1983 sayılı kararıyla onama belgesinin tevdiinden bir ay sonra yürürlüğe girmek üzere onanmıştır. Billhassa Avrupada çalışmakta bulunan işçilerimizin geride bıraktıkları ve infakları ile yükümlü oldukları kimseler bakımından bu sözleşmeye iltihakımız büyük önemi haizdir. Sözleşmenin, ilgililere yarar sağlayabilecek şekilde uygulanması kısa süreceğini umduğumuz bir süreye mütevakkıf olmakla beraber bu yolda en büyük adım atılmış bulunmaktadır.

Sözleşmenin Gayesi

Dibacesinde ve 1 inci maddesinde bahsedilmiş olduğu gibi bu sözleşmenin gayesi, yabancı ülkelerde nafaka dâvalarının takibinin ve ilamlarının infazının arzetmekte olduğu önemli güçlükler gözönünde bulundurularak şahısların müstehak oldukları nafakanın kolaylıkla tahsilidir. Gaye bu olmakla beraber, şunu hemen kaydedelim ki, sözleşmenin 1 inci maddesinin ikinci fıkrası ile 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği hükümler bu kolaylıktan yararlanmayı şarta bağlamakla beraber bazı engellerin zuhuruna meydan verecektir.

Birinci maddenin ikinci fıkrası, sözleşmede öngörülen çözüm yollarının ulusal veya uluslararası hukuk yollarının yerini almayacağını, ancak bunlara ek olduğunu belirtmiştir. Bundan çıkan anlam şudur ki, akit devletler sözleşmenin getirdiği kolaylaştırıcı hükümleri ancak kendi millî hukukuna ve benimsediği devletler hususî hukuku kurallarına aykırı düşmediği takdirde uygulanacaktır. Altıncı maddenin üçüncü fıkrası ise Sözleşmenin bütün hükümlerinin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunların çözümlenmesinde borçlunun bulunduğu devletin kanunları ve onun devletler hususî hukukuna ilişkin kurallarının mer'î olacağını öngörmektedir. Yani, nafakaya hak kazanmak ve onu tahsil etmek konularında bu sözleşmeyle nafaka alacaklısına tanınan kolaylıklar, ancak borçlunun bulunduğu devletin mevzuatına aykırı düşmediği takdirde uygulanacağı gibi, bu uygulama dahi sözü edilen kanunlara göre olacaktır.

Diğer bir deyişle, nafaka talep edenin nafakaya müstehak olup olmadığı ve nafakaya ne şekilde hükmedilip onun tahsil edilebileceği borçlunun bulunduğu ülkenin millî ve milletlerarası mevzuatına göre tayin edilecektir.

Sözleşmenin uygulama organları ve usulleri

Sözleşmenin ikinci maddesi, her akit devletin adli veya idari iki organı tayin etmesini istemektedir. Bunlardan birincisi, müracaatları diğer bir akit devletin yetkili kılınmış merciine intikal ettirecek olan «gönderici», diğeri ise yabancı ülkelerden yapılacak müracaatları kabul edecek olan «alıcı» mercidir. Tayin edilecek olan bu merciler, iltihak belgesiyle birlikte Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilecektir.

Bu organlar, sözleşme hükümlerinin uygulanmasına ilişkin muhaberatı doğrudan doğruya yapabileceklerdir. Bu konuda diplomatik muhabere usulünün kullanılmaması şüphesiz melhuz aksaklıkları büyük ölçüde giderici bir yoldur. Akit devletin bu organları, diplomatik aracılığa lüzum olmaksızın birbirleriyle muhabere ve vaki nafaka talepleri konusunda sözleşmenin öngördüğü vesikaları teati edebileceklerdir.

Sözleşmenin bu maddesinin son fıkrası, akit devletlerin tayin edilen bu organları gecikmeksizin ve hemen Genel Sekreterliğe bildirmelerini şart koşmuştur. Bu fıkra hükmü sözleşmenin uygulanması bakımından önemlidir. Bu merciler tayin edilip adları diğer akit devletlere duyurulmak üzere Genel Sekreterliğe bildirilmedikçe sözleşmenin uygulanması imkânsızdır.

«Gönderici» merci nafakaya hakkı olan kişilerin kendi ülkelerinde baş vuracakları bir mercidir. Bu merci, fertler tarafından kendisine vuku bulan müracaatları ileride göreceğimiz gibi tevsik ve noksanlarını ikmal ettirdikten sonra nafaka borçlusunun ikamet etmekte bulunduğu devletin «alıcı» merciine gönderecektir.

Üçüncü maddenin ikinci fıkrası, akit devletlere bir vecibe yüklemektedir. Buna göre, her akit devlet nafaka iddialarının subut delillerini, bu delillerin ikame usulünü ve kendi kanunlarının öngördüğü diğer gerekli Genel Sekretere bildirecektir. Nafaka dâva ve takiplerinde «alıcı» devletin, yani borçlunun ikamet etmekte bulunduğu ülkenin millî kanunları ile uluslararası hukuk kurallarına uygulanacağı için yukarıdaki hususların her akit devlet tarafından bilinmesi lâzımdır. «Gönderici» mercilere vuku bulacak taleplerin bu kanunî şartlara uygun olup olmadığının tayini, varsa eksikliklerinin tamamlattırılması ancak bu şekilde mümkün olur.

Maddenin üçüncü fıkrası yukarıda sözü edilen «gönderici» mercie yapılacak başvurmanın ihtiva edeceği belge ve bilgileri tayin etmiştir. Bunlar :

a. Nafaka talebinde bulunanın adı, soyadı, adresi, doğum tarihi, mesleği, tâbiyeti ve varsa kanunî temsilcisi;

b. Borçlu muhatabın adı, soyadı, doğum tarihi, tâbiyeti, mesleği ve istekte bulunanın bilgisine göre müracaata takaddüm eden beş yıl içindeki adresi;

c. Nafaka talebinin mesnedini teşkil eden esaslar, istenen nafaka ve alacaklı ile borçlunun malî ve ailevî durumlarına ilişkin malûmat gibi sair hususlar;

d. Talep edenin ve mümkün olduğu takdirde borçlunun birer fotoğrafı;

e. Lüzumlu olduğu takdirde, «alıcı» merciin icabında nafaka talep eden namına hareket etmesini veya bu iş için birine yetki vermesini mümkün kılacak bir vekâletname,

Kendisine başvuru gönderici merci, müracaatın «alıcı» merci devletin mevzuatının öngördüğü bütün şartlara uygunluğunu kontrol etmek ve eksiklikleri tamamlamakla yükümlüdür. Eksik ve «alıcı» mercie iletilse bile eksikliklerin ikmalî için iadesi gerekeceğinden zaman

kaybına yer vermemek yahut müracaatın tamamen reddedilmesine sebebiyet vermemek için gönderici merciin bu konuda azami titizliği göstermesi lazımdır.

Belgelerin ve kararların gönderilmesi

Gönderici merci, kendisine intikal ettirilen nafakaya ilişkin müracaatları muhteva bakımından da inceleyerek talebin haklı olup olmadığı konusunda yapmak istediği tavsiyelerini ve kanaatini «alıcı» mercie bildirilir. Gönderici merci ayrıca, nafaka isteminde bulunan kişinin mali durumunu gözönünde bulundurarak onun mahkeme masraflarından muaf tutulmasını ve adli yardımdan faydalanmasını tavsiye edebilir. Sözleşmenin 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan bu hükümler, nafaka talebinde bulunan kişi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bu fıkranın, gönderici merciin nafaka talebinin haklılığı konusunda izhar edeceği kanaata ilişkin hükmü, bu merci tarafından menfi yönde kanaat beyanına mesnet olarak kullanıldığı takdirde nafaka talep edenin tamamen aleyhine bir sonuç doğuracağı tabiidir. «Alıcı» merci ve makamlarının, millî mevzuatına ve nafaka talebinde bulunanın hukukî ve malî durumuna tam olarak vakıf olduğu farzedilen gönderici merciin menfi yöndeki kanaatının aksine bir sonuca varması zayıf bir ihtimaldir. Gönderici merciin, nafaka borçlusunun ikamet ettiği bir ülkenin «alıcı» merciine iletilmek üzere kendisine tevdi edilen bir talebin yerinde olmadığı kanaatini izhar etmesi, bu talebin, sonuçta reddedilmesine müncer olur. Bu nedenle, talebin haksızlığından kesin olarak kanaat getirilmeyen hallerde, gönderici merciin bu konuda kanaatini açıklamaktan çekinmesi gerekir.

Gönderici merciin talebin haklı olduğu konusunda izhar edeceği kanaatin, menfi yöndeki kanaatin doğuracağı sonuç kadar etkili olmamakla beraber, «alıcı» merci ve o ülkenin karar makamlarınca nazarı itibare alınmasını beklemek tabiidir. Başta Batı Almanya olmak üzere birçok yabancı ülkelerde, yabancı uyruklu kimselerin ahvali şahsiyesinden doğan ihtilâflarına uygulanacak kurallar kendi millî kanunlarıdır. Bu itibarla, gönderici mercilerin kanaatleri, kendi millî mevzuatlarına dayanacağından nafakaya hükmedecek yabancı ülke makamlarının bu kanaatları önem atfetmesi gerekmektedir.

Dördüncü maddenin sözü edilen 3 üncü fıkrasının vaz'ettiği diğer bir hüküm de, gönderici merciin, nafaka talebinde bulunan kişinin mas-

raf muafiyetinden ve adli yardımdan yararlanması konusunda kanaatini izhar etmesi ve tavsiyede bulunabilmesidir. Türk mevzuatına göre, bir ihtilâfı adli mercilere intikal ettirmek zorunluğunda kalan bir şahıs, bu müracaatının gerektireceği harç ve masraflardan muaf tutulmasını ve kendisine bir avukat tayin edilmesini tazammun eden adli müzaharat sisteminde bulunabilir. Bu talep dâvanın açılacağı mahkemeye, asıl dâva açılmadan önce olabileceği gibi asıl dâvanın görülmekte olduğu süre zarfında da bulunulabilir. Nafaka talebinde bulunan şahsın malî kudreti, bu talebin gerektireceği masrafları ödemeye müsait olmadığı takdirde gönderici makama yapacağı müracaatına Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanununun 468 inci maddesinde tarif edilen «şahadetnameyi» de eklemesi gerekmektedir. Gönderici makam «alıcı» mercie, bu şahadetnameye istinaden müracaatçının adli müzaharete müstehak olduğuna dair kanaatini belirtmekle beraber sözü edilen belgeyi de göndermesi faydadan arı değildir. Gönderici merciin böyle bir tavsiyede bulunması için adli müzaharetin hükmen tesbitine lüzum olmadığı açıktır.

Hükümlerin ve diğer mahkeme kararlarının gönderilmesine ilişkin Sözleşmenin 5 inci maddesinin birinci fıkrası, nafaka talebinde bulunan kişinin isteği üzerine gönderici merciin akit devletleri her hangi birinin yetkil merciinden istihsal edilmiş nafaka ödemeye müteallik muvakkat veya nihai kararları, mümkün veya lüzumlu olduğu takdirde, duruşma tutanaklarıyla birlikte «alıcı» mercie göndermesini hükme bağlamıştır. Bu hükme göre, gönderici mercie, nafaka alacaklısının infazını istediği kararı, duruşma zabıtlarıyla birlikte «alıcı» mercie göndermesi gerekmektedir. Maddenin ikinci fıkrası, bu karar ve dayanağı zabıtların, Sözleşmenin üçüncü maddesinde hükme bağlanan ve borçlunun aleyhine nafaka dâvası ikamesi talebini tazammun eden belgelerin yerine alacağı gibi bu belgelere dayanılarak açılacak dâvanın delilini teşkil etmek üzere gönderilebileceğini belirtmektedir. Bu duruma göre nafaka alacaklısının, kendisine nafaka bağlanması için iki yoldan birini tercih edebileceği kabul edilmiş olmaktadır.

Bu yollardan birincisi, nafaka alacaklısının, uyruğu bulunduğu veya ikamet etmekte bulunduğu devletin yetkili merciine başvurarak istihsal ettiği nafaka ilâmını veya nafaka ödenmesini tazammun eden ara kararını (tedbir nafakasına olduğu gibi) infaz edilmek üzere gönderici mercie aracılığıyla borçlunun ikamet ettiği ülkenin yetkili merciine göndermesidir. Bu yol tercih edildiği takdirde ilâmın yabancı bir ülkede tenfizi söz konusu olacaktır. Sözleşmenin bu yolu kapsamı içine alma-

si her ne kadar yabancı mahkemelerden sadır olan ilâmların infazı sözleşme hükmüyle zorunlu olduğu intibahını vermekte ise de daha öte söz konusu edilen sözleşme hükümleri muvacehesinde, bu ilâmların infaz edilememesi, her ülkenin kendi millî ve uluslararası hukuk mevzuatına bağlıdır. Yabancı mahkeme ilâmlarının tenfizine mevzuatında yer vermemiş olan bir akit devletin sırf bu sözleşme hükmüne dayanılarak nafaka ilâmlarını ülkesine infaz ettirmesi beklenemez.

Nafaka alacaklısı tarafından seçilebilecek ikinci yol, sözleşmenin üçüncü maddesinde belirtilen belgeleri göndermek suretiyle borçlunun bulunduğu ülkede «alıcı» makam aracılığıyla yetkili merciden bir nafaka ilâmı veya kararı istihsal etmek ve bu ilâmı o ülkede infaz ettirmektir. Böyle bir taleple karşılaşan yabancı yetkili merci yine kendi mevzuatına göre dâvaya bakacak ve hükme bağlayacaktır. Nafaka ödenmesi dair verilen bu hüküm «alıcı» makam tarafından o ülkenin mevzuatı göre infaz edilecek ve tahsil edilen nafaka, diğer ülkedeki alacaklısı iletilenektir.

Sözleşmenin tanıdığı bu iki yoldan birini seçmek için borçlunun bulunduğu ülkenin millî ve milletlerarası, yani devletler hukuku mevzuatını incelemek gerekecektir. O devletin mevzuatının incelenmesi hangi yolun mümkün veya daha kolay ve çabuk olacağını tayin edecektir. Meselâ Danimarka ve Alman kanunları tenfize yer vermemektedirler. Bu durumda karşısında Türkiye'deki bir nafaka alacaklısının ikinci yolu seçmesi, yani Almanya'da bulunan bir borçlu aleyhine Alman «alıcı» mercii aracılığıyla dâva açması ve istihsal olunan ilâmı orada infaz ettirmesi zorunludur.

Bu konuda çok önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. O da belgelerin hangi dilde olacağı meselesidir. Sözleşmede bu belgelerin hangi dilde olması gerektiğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Böyle bir hükmün yokluğu karşısında gönderici makam aracılığı ile «alıcı» makama gönderilecek bütün belgelerin «alıcı» mercinin devletinin dilinde olması gerektiğini düşünmek lâzımdır.

İncelemekte olduğumuz sözleşmenin 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrası, 6 ncı maddede yazılı bulunan ve «alıcı» merci tarafından yapılacak işlemlerin kapsıyacağı hususları tayin etmektedir. Sözleşmenin Resmî Gazete'de yayımlanan Türkçe tercümesinde bu fıkra yanlış tercüme edildiği için hiç bir anlam taşımamaktadır. Aynı Gazetede yayımlanan İngilizce metne göre bu fıkra şu şekilde dilimize çevrilebilir; «Altıncı mad-

in infazının
e daha önce
n infaz edi
k mevzuatı
nda yer ver
nılarak na
özleşmenin
borçlunun
n bir nafa
z ettirmek
ndi mevzu
denmesine
nevzuatına
lacaklısına

lunun bu
mevzuatı
hangi yo
r. Meselâ,
Bu durum
emesi, ya
rcii aract
esi zorun

a belgele
hangi dil
bir hük
makama
e olması

incü fık
ı yapıla
nin Res
tercüme
anan İn
cı mad

deye göre yapılacak işlemler, borçlunun bulunduğu devletin kanunlarına göre, ya bir tescil veya tenzif muamelesi yahut birinci paragrafta göre intikal ettirilmiş bulunan ilâma istinad ettirilen bir dâva olabilir:» Bu fıkradan çıkan mana şudur; aşağıda açıklanacağı gibi, «alıcı» merciin başvurması üzerine alacaklının talebi konusunda yapılacak muameleler; bir tenfiz kararı, «tescil» kelimesiyle ifade edilen yeni bir dâva açma yahut alacaklının kendi ülkesinde istihsal edip duruşma tutanaklarıyla birlikte gönderdiği ilâm esas alınarak bu ilâmın icrasını sağlayacak bir hüküm tesisi olabilir. «alıcı» merciin mensup olduğu devletin mevzuatı bu işlemlerden hangisinin yapılacağını tayin edecektir. Mevzuatı tenfize yer vermeyen bir devletin «alıcı» merciinin, yetkili makamdan tenfiz kararı istemeyeceği tabiidir. Bu devletin mevzuatı, yeni bir dâva açılmasını gerektiriyorsa onu açacaktır. Yeni dâva açılmasına lüzum görülmemesi halinde o devletin usulüne göre duruşma tutanaklarıyla birlikte gönderilmiş bulunan ilâma mesnet alınarak ve tutanaktaki deliller kâfi görülerek yeni bir hüküm tesisi de mümkün olacaktır. Sayılan bu usuller tahdidî değildir. Akit devletin mevzuatı neti gerektiriyorsa nafata tahsili için o işlem yapılacaktır.

Alıcı merciin görevleri

Sözleşmenin 6 ncı maddesi, «alıcı» merciin görevlerini saymaktadır. Gönderici merci tarafından intikal ettirilmiş bulunan nafaka istemine ilişkin bir müracaat üzerine «alıcı» merci, nafaka talep edenin vermiş olduğu yetkiye dayanarak onun adına nafakanın tahsil edilmesine matuf bütün lüzumlu işlemlere başvurur ve gereken tedbirleri alır. Bu işlemler ve tedbirler meyanında; borçluya sulh olmak, nafaka dâvası açmak, onu takip etmek ve nafaka tediyesi ile ilgili her türlü emri yahut ilâmı infaz ettirmek bu merciin görevleridir.

«Alıcı» merci, gönderici mercii, faaliyetlerinden devamlı olarak haberdar edecektir. Kendisine intikal ettirilen nafaka talepleri konusunda her hangi bir işleme geçmesine imkân bulamaması halinde keyfiyeti ve sebebini gönderici mercie bildirmek ve belgeleri iade etmek zorunludur.

Nafaka alacağının tahsili konusunda yapılacak işlemlere uygulanacak kurallar bu maddenin son fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre, sözleşmenin hiç bir hükmüyle bağlı olmaksızın nafaka taleplerinden, dâvalarında veya takiplerinden doğacak bütün meselelerde borçlunun bulunduğu ülkenin millî mevzuatı ve onun devletler hususî hukuku kuralları

uygulanacaktır. Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi borçlunun bulunduğu ülkenin mevzuatı, nafaka taleplerinin karara bağlanmasında ve kararların infazında meri olacaktır.

Bu konuyu iki yönden ele almak gerekmektedir. Birincisi maddî hukuk, ikincisi usul hukuku yönleridir. Maddî hukuk bakımından devletlerin çoğu nafaka taleplerinde ülkelerinde bulunan yabancı uyruklu kişinin millî kanununu uygulamak temayülündedir. Millî kanun, devletin güvenliğine, adabına veya kamu menfaatine aykırı olmadığı ölçüde uygulanmaktadır. Batı Almanya'dan misal verecek olursak bu ülkenin devletler hususi hukuku kurallarına göre, nesebi sahih çocuklarla ebeveynleri arasındaki hukukî münasebet babanın, baba ölmüş ise ananın uyruğu bulunduğu devletin kanunlarına göre tayin edilir. Yabancı karı ile koca arasındaki hukukî münasebet dahi kocanın uyruğu bulunduğu devletin kanunlarına tâbidir. Nesebi sahih olmayan çocuğun babasının, çocuğa olan nafaka borcu ile ananın gebelik, loğusa ve bakım masraflarını karşılama mükellefiyeti çocuğun doğduğu tarihte ananın uyruğu bulunduğu devletin kanunlarına göre tayin edilir. Bu misallerden anlaşılacağı gibi Almanya'da bulunan bir yabancı şahıstan nafaka talep edilmesi halinde Alman Millî Kanunu uygulanmamakta durum devletler hususi hukuku kurallarına göre çözümlenmektedir.

Bir çok devletlerde olduğu gibi Almanya'da da, yabancı millî kanunun uygulanmasına karar verildiği takdirde yabancı kanunun ilgili hükümlerinin mahkemeye ibrazı ve mer'iyetinin isbatı gerekmektedir. Bu gibi hallerde, nafakaya ilişkin yabancı kanun hükümlerini ihtiva eden metinlerin, yayımlandıkları resmî gazeteye de atıf yapılmak suretiyle Alman dilindeki tercümelerinin ibraz edilmesi lâzımdır.

Meseleyi usul yönünden ele aldığımızda ortaya farklı bir durum çıkmaktadır. Hemen hemen bütün devletler usul kanunlarına amme intizamı açısından bakarak kanunlar ihtilâfını kapsıyan bir dâvada kendi kanunlarını yani mahkemenin kanununu uygulamak eğilimindedirler. Nafaka mükellefiyeti ve şartlarının yabancı unsurun millî kanunlarıyla tayin edilmesine karşılık bu hususların mahkemeye isbatı, gene Almanya'dan örnek verecek olursak Alman Usul Kanununa göre olmak gerekir. Örneğin, delillerin ikamesi, bu delillerin subut kuvveti gibi,

İstinabe

Sözleşmenin 7 nci maddesi istinabe talimatlarıyla ilgilidir. Bu maddede hükümlerine göre, mevzuatı yabancı mahkeme talimatlarını kabul

etmiş akit devletler arasında istinabe talimatları, nafaka dâvasına bakan mahkemece diğer akit devletin yetkili mahkemesine yahut diğer bir merciine gönderilebilecektir. İstinabeyi yerine getirilmesi mahkeme ve ya merci, taraflardan hazır bulunabilmeleri veya temsil edilebilmeleri için istinabenin yapılacağı gün ve yeri «alıcı» ile gönderici makamlara bildirir. İstinabe talimatları mümkün olan en kısa zamanda infaz edilir. Talimatın 4 ay içinde yerine getirilmemesi halinde gecikmenin sebepleri talimatı gönderen mercie bildirilir.

Bu talimatların yerine getirilmeleri harç veya masrafı gerektirmeyeceği gibi, bunların ancak sıhhatlerinden şüphe edilmesi yahut yerine getirilmelerinin devletin egemenliğine veya güvenliğine halel getirmesi halinde reddedilebilir.

Bir çok devletler arasında istinabe anlaşmaları ya konsolosluk sözleşmeleri yahut çok taraflı müstakil anlaşmalarla hükme bağlanmış olmasına rağmen bu sözleşmede ayrıca yer verilmesi faydalı olmuştur. Sözü edilen diğer istinabe anlaşmalarının uygulanması, tatbikatta çok zaman olduğu gibi bir çok masrafları da gerektirmektedir. Bu sözleşmede, istinabe talimatlarının infazı basitleştirilmiş ve çabuklaştırılmıştır.

Yabancı bir ülkede bulunan akrabasından nafaka tahsili için başvuran bir hak sahibinin bu talebi o ülkede duruşma icrasını gerektirdiği takdirde delillerin toplanması bir mes'ele teşkil edecektir. Bu deliller herhangi bir vesikanın teminine matuf olabileceği gibi bir şahit veya dâvacının dinlenmesi olabilir. Bu delillerin bir an önce toplanarak hükümün açıklanması nafaka dâvalarında hayati önemi haizdir. Bu bakımdan yabancı ülkelerde görülen nafaka dâvalarının süratlendirilmesine ve talimatların infazının masraftan istisna edilmelerine ilişkin bu hükümler sözleşmenin öngördüğü, kolaylıkların tahakkukuna yardımcı olacaktır.

Sözleşmenin diğer önemli hükümleri

Sözleşmenin bundan sonraki hükümleri, sözleşmenin uygulanması ile ilgili ayrıntıları düzenlenmektedir. Sekizinci madde, hükmedilmiş ve tahsil edilmekte olan nafakaların değiştirilmesinde bu sözleşme hükümlerine tâbi olacağını belirtmiş olmakla, şartların değişmesi ve nafaka borçlusu ile alacaklının malî durumlarında vukubulan değişiklikler nedeniyle nafaka miktarının değiştirilmesi istendiği zaman tıpkı nafaka alacağının ilk defa tesbitinde olduğu gibi işlem yapılacağını öngörmektedir.

Sözleşmenin muafiyet ve kolaylıklara ilişkin 9 uncu maddesi, tale üzerine nafaka tahsili için bu sözleşmeye göre yapılacak işlemlerde yabancı talep sahiplerinin vatandaşların tâbi oldukları muafiyetten ve kolaylıklardan yararlanacaklarını, talep sahiplerinin, sırf yabancı olmalarından dolayı herhangi bir teminat yatırmaya mecbur tutulmayacaklarını ve gönderici merciler ile «alıcı» mercilerin bu sözleşmeye göre yapacakları hizmetler karşılığında hiç bir masraf veya ücret talep edemeyeceklerini hükme bağlamıştır.

«Alıcı» ve gönderici mercilerin yaptıkları hizmetler nedeniyle hiç bir masraf veya ücret talep edemeyeceklerine ilişkin maddenin son hükmü üzerinde biraz durmak gerekir. Yukarıda gördüğümüz gibi, nafaka müracaatlarına muhatap olan bu merciler bir çok görevler yüklenmişlerdir.

Bu görevleri kısaca özetlemek gerekirse, bunların belgeleri kabul edip ilgili mercie göndermelerinden ve müracaatta verilen yetkiye dayanarak nafakanın tahsili zımında icra edecekleri her türlü adli ve idari işlemlerden ibaret olduğu söylenebilir. Bu faaliyet ve hizmetlerin gerektireceği bazı masrafların bulunduğu tabiidir. Bunlardan en önemlileri, avukat ücretini de içine alan mahkeme masraflarıyla belgelerin tercüme edilmesi için ödenecek ücretlerdir. Bir «alıcı» mercinin nafaka alacağını tahsil etmek üzere bilhassa adli işlemleri takip ettirmek için bir avukat tutması gerekebilir. Gönderici merci, kendisine vaki olan müracaatla birlikte borçlunun bulunduğu ülke mevzuatına göre ibraz edilmesi gereken belge, karar ve kanun metni ve duruşma zabıtlarının o ülkenin diline çevirtmesi durumunda olabilir. Sözü edilen fıkra hükmünü geniş manada anlayarak bütün bu hizmetlerin ücretsiz veya masrafsız olacağı sonucuna varmak yanlıştır. Bu fıkraya dar bir anlam vererek, sırf «alıcı» ve gönderici merciler tarafından bizzat yapılan işlemlerin ücret ve masraftan muaf olduklarını kabul etmek gerekir. Muafiyeti, bu mercilerin başkalarına yaptırmak zorunda kaldıkları işlemlere teşmil etmek lâzımdır. Nitekim sözleşmenin 4 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası, bir nafaka alacağının tahsil edilmesi zımında müracaata maruz kalan gönderici mercinin, bu müracaatı «alıcı» mercie belgeleriye birlikte intikal ettirmekle beraber müracaatçının malî durumu nedeniyle adli müzaharetten faydalandırılmasını ve diğer masraflardan muaf tutulmasını bu mercie tavsiye edebileceğini hükme bağlamıştır. Bundan da anlaşılacağı üzere sözü edilen masraf ve ücret muafiyetini dar manada alarak ancak «alıcı» ve gönderici mercilerin bizzat yaptıkları işlemlere hasretmek doğru olur.

Müracaat ve dayanağı belgelerin gönderici mercie ibraz edilmeden önce borçlunun bulunduğu ülkenin diline çevirmeleri gerekmektedir. Gönderici merci resmî bir makam olacağından onun bu belgelerin her dile tercümesine yeterli elemanlarla mücehhez olması beklenemez. Bu zorunlu nedenle tercümenin müracaatçı tarafından yapılması lâzımdır.

«Alıcı» merci tarafından müracaatçıya duyurulmak üzere gönderici merci aracılığıyla gönderilecek bilgiler mahiyetleri icabı kısa ve muayyen hususlara münhasır olacağından gönderici merci tarafından bizzat tercüme edilerek veya bu konularda daha mücehhez olan başka resmî dairelere tercüme ettirilerek muhataba iletilmesi mümkün ve lâzımdır.

Sözleşmenin 10 uncu maddesi, para transferlerine ilişkindir. Bu madde, tahsil edilen nafakanın hak sahibine iletilmesi yahut masraf karşılığı gönderilen avansların «alıcı» mercie intikal ettirilmesi konularına ilişkin döviz transferlerine öncelik tanınmasını öngörmektedir. Bu madde bilhassa döviz transferi konusunda kısıtlayıcı mevzuata sahip olan devletler bakımından önemlidir. Böyle bir devlet, sözü edilen konulardaki döviz transferlerine öncelik tanımak zorunluğunda kalacaktır.

Sözleşmenin diğer maddeleri, yürürlük, tadil ve ihtirazi kayıtlara ilişkin konuları kapsamakta olup sözleşmenin uygulama tarzı bakımından haizi ehemmiyet bulunmamaktadır.

Bazı örnekler ve sonuç

Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, bu sözleşmenin uygulanmasını temin eden merciler gönderici ve «alıcı» makamlardır. Bu makamların faaliyetleri, sözleşmenin faydalı bir şekilde uygulanması bakımından çok önemlidir. Bu öneme binaen bu mercilerin, mevcut devlet teşkilâtımız ve hukuk düzenimiz gözönünde alınarak seçilip görevlendirilmeleri gerekmektedir. Bu seçimde teşkilâtın istihdam etmekte olduğu personelin nitelikleri de nazarı itibare alınmalıdır.

Devlet teşkilâtımıza göre bu mercilerin Adalet veya Dışişleri Bakanlıkları bünyelerinde görev almaları gerekmektedir. Bu mercilerin teşkiline ve Genel Sekreterliğe bildirilmelerine ilişkin sözleşmenin 2 nci maddesinin tedvin tarzından bu mercilere ait görevlerin bir kuruluşta birleşmeyeceği anlaşılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında, gönderici merciin adlî veya idarî bir kamu kuruluşu olması gerekeceğine karşılık «alıcı» merciin bir kamu veya özel kuruluş olabileceği belirtilmektedir. Maddede ayrıca gönderici merci görevinin bir veya daha fazla kuruluş-

lara verilebileceği belirtilmesine karşılık «alıcı» dan tek bir kuruluş olarak bahsedilmektedir. Buna ilâveten akit devletlerin «alıcı ve gönderici» mercilerinin birbirleriyle doğrudan doğruya muhabere edebilecekleri öngörülmüştür.

Kanaatimize göre gönderici merci görevlerini liyakatla yerine getirebilecek adalet teşkilâtı bünyesinde en muvafık kuruluş her ağır ceza merkezinde kanun icabı kurulmuş ve faaliyet göstermekte olan Adalet Encümenleridir. Adalet Encümenlerine verilecek olan bu görev idarî niteliktedir. Esasen bu encümenler, kaza çevrelerinde bulunan yardımcı Adalet personelinin özlük işlerini ve kanunla verilen diğer idarî görevleri ifa etmektedirler. Bu görevin adalet encümenlerine verilmesinin belli başlı faydaları nafaka tahsisi için müracaat edecek vatandaşlarımıza yakın olmaları, bunların malî durumlarını kolayca tahkik edebilecek durumda bulunmaları ve hukuk tatbikatçısı olmaları nedeniyle sözleşmenin 3, 4 ve 5 inci maddelerinde tadat edilen işlemleri liyakatla yapabilecek ehliyetle olmalarıdır. Buna ilâveten, yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın bir milyona yaklaştığı ve bakmakla mükellef oldukları yakınlarının bu sayının bir kaç misli olduğu gözönüne alındığında karşılaşılacak nafaka taleplerinin çokluğu itibariyle bu görevin bir tek kuruluşa verilmesi personel kifayetsizliği nedeniyle gecikmelere ve bir çok şikâyetlere yol açacaktır. Bu görev adalet komisyonlarına verildiği takdirde her bir komisyona, çevresi itibariyle düşecek müracaat sayısı az ve kolaylıkla üstesinden gelinmesi mümkün olacağından bu çok önemli malızur ortadan kaldırılabilecektir. Adalet Bakanlığı, yayımlayacağı genelgeler ve istek üzerine vereceği mütalâalarla adalet komisyonlarının bazılarında doğacak sözleşmenin uygulanması ile ilgili tereddütleri bertaraf edebilir.

«Alıcı» merciin, Türkiye'nin realitesi gözönüne alındığında önemli bir fonksiyona sahip olmayacağı kolayca anlaşılır. Malûm olduğu üzere bu merci, dış ülkelerden gelecek nafaka talepleri konusunda sözleşmenin 6 ncı maddesinde gösterilen görevlerle yükümlü olacaktır. Bu görevler, yabancı bir ülkeden gelen nafaka taleplerini, verilen yetkiye dayanarak takip ve intaç etmek ve tahsil edilen nafakaları yabancı ülkelere gönderici mercilerine intikal ettirmekten ibarettir. Türkiye'mizde ikamet eden yabancı uyruklu kişilerin ancak muayyen merkezlerde bulundukları ve bunların dışardaki yakınlarından sadır olacak nafaka taleplerine muhatap olmalarının çok istisnai hallere münhasır olacağı gözönünde bulundurulduğundan «alıcı» merci görevlerini yüklenecek ku-

ruluşun ne kadar az miktarda iş görmek durumunda olacağı ortaya çıkar. Bu nedenlerle «alıcı» merci görevinin Adalet Bakanlığına verilmesinde bir sakınca olamayacağı kanaatindeyiz. Adalet Bakanlığı bu görevini, Cumhuriyet savcılıkları ve barolarla işbirliği yaparak kolayca yürütebilir.

Şimdi, incelediğimiz bu sözleşmenin getirdiği mekanizmanın, Türkiye'de olup ta akit ülkelerin birinde bulunan bir yakınından nafaka talep eden vatandaşlarımız bakımından nasıl işleyeceği konusuna gelebiliriz. Almanya'da çalışan bir işçi vatandaşımız Türkiye'de bıraktığı karısı ile çocuklarına hiç bir para göndermediğini, Medenî Kanunumuzda göre infak ile mükellef bulunduğu bu kimseleri malî zaruret içinde bıraktığını farzedelim. Vatandaşımızın karısı, kendisi ve çocukları namına «gönderici» mercie (çözüm tarzımıza göre kaza çevresinde bulunduğu adalet komisyonuna) müracaat edecektir. Bu müracaata sözleşmenin 3 üncü maddesinde tadat edilen ve yazımızda etraflıca incelenen belge ve bilgileri ekleyecektir. Adalet Komisyonu Başkanı veya onun tarafından görevlendirilen kişi müracaat ve eklerini inceledikten sonra varsa eksikliklerini müracaatçıya tamamlattıracak ve bütün bu belgeleri Almanca'ya tercüme ettirecektir. Önceden bahsettiğimiz gibi tercümenin müracaat eden tarafından yaptırılması gerekir. İkmal ettirilerek tercüme edilmiş bulunan müracaat ve belgeler adalet komisyonu başkanlığınca doğrudan doğruya Alman Hükûmetince görevlendirilmiş bulunan «alıcı» mercie gönderilecektir. Bu konuda bir hususa değinmek isteriz. Sözleşmenin 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca her akit devlet, kendi kanunlarına göre nafaka taleplerinin normal olarak istinad ettirilmesi gereken delilleri, bu delillerin ne suretle ibraz edileceği ve gereğine göre diğer şartları Genel Sekretere bildirmek zorundadır. Genel Sekreter bu bilgileri akit taraflara iletecektir. Türkiye Hükûmetine de iletilmiş bulunan bu belgelerin yakın bir zamanda bütün adalet teşkilâtına duyurulması beklenir. Diğer akit devletler meyanında, Almanya Hükûmeti de ülkesinde bulunan bir mükelleften nafaka tahsil edilmesi talebine ilişkin müracaatın neleri ihtiva etmesi gerektiğini bildirmiş bulunmaktadır. Müracaatçı müracaatını, adalet komisyonunun göstereceği gibi Alman Kanunları ile ilgili olarak verilen formüle uygun bir şekilde düzenlemek zorundadır. Bu suretle tamamlanan müracaatı alan adalet komisyonu, sözleşmenin 4 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında belirtilmiş olduğu gibi malen güçsüzlüğü iddia ve belge ile ispat edilmiş bulunan müracaatçının adlî müzaharet ve diğer masraf muafiyetinden yararlanması gerektiği konusundaki tavsiyesini evrakta ekleye-

cektir. Bundan başka, aynı fıkrada öngörülmüş olduğu gibi nafaka talebinin haklılığı konusundaki mütalâasını da belirtebilecektir.

Gönderici makam aracılığıyla müracaatı alan Almanya'daki «alıcı» merci, evrakı inceler, yeterliliğine kanaat getirdiği takdirde nafaka talep eden adına hareket ederek müracaatı yetkili Alman makamlarına, yani mahkemeye intikal ettirir. Mahkeme, nafaka borçlusunu da dinledikten sonra müracaata eklenen belgelendirilmiş delilleri yeter bulduğu takdirde nafakaya hükmeder. Bu nafaka ilâmını alan «alıcı» merci, ilâmı icra makamlarına ibraz ederek nafakayı borçlusundan tahsil eder ve gönderici makam aracılığı ile nafaka alacaklısına intikal ettirir.

Müracaatı alan «alıcı» merci, evrakta bir noksanlık gördüğü takdirde, bunu nafaka alacaklısının ülkesindeki gönderici merci aracılığıyla ikmal ettirir. Alıcı merciin yukarıda açıklandığı gibi mahkemeye intikal ettireceği müracaatın takibi için, gerekli gördüğü takdirde, müracaat sahibinin peşinen göndermiş olduğu vekâletnameye dayanarak bir avukat tutabilir. Avukat ücreti, müracaatçıya aittir. Müracaatta hak sahibinin adli müzaharetten ve masraf muafiyetinden faydalanması tavsiye edilmiş ise, «alıcı» merci Alman usullerine göre gereken işlemleri yaparak bu konuda yetkili merciden bir karar alabilir. Bu takdirde avukat ücreti ve diğer masraflar, Alman kanunlarına göre öngörülen mercilerce ödenecektir.

Dávaya bakan Alman Mahkemesi, müracaata eklenen delillerden başka delillerin de toplanmasını gerekli gördüğü takdirde sözleşmenin 7 nci maddesindeki hükümlere dayanarak, bunları istinabe talimatlarıyla toplar ve sonuca göre karar verir. «Alıcı» merci bütün bu işlemleri takip ederek işin akamete uğraması halinde keyfiyeti sebepleriyle birlikte gönderici mercie bildirmek zorundadır.

Türkiye'nin, hükümlerini izah etmeye çalıştığımız bu sözleşmeye iltihakı şüphesiz ki çok faydalı olmuştur. Avrupada çalışmakta olan ve sayıları bir milyona yaklaşan vatandaşlarımızın bir kısmının, geride bıraktıkları nafakaya muhtaç yakınlarıyla ilgilenmedikleri ve bunun bir çok şikâyet ve sızlanmalara yol açtığı bir vakiadır. Bu sözleşme hükümlerinin itina ve benimseme ile uygulanması halinde sözü edilen şikâyetlerin büyük bir bölümü önlenmiş olacaktır. Yukarıda bir çok kere be-

2 — Bazı eylemler, haksız eylem teşkil eder ama, suç teşkil etmez. Örneğin Türk Ticaret yasasındaki haksız rekabet yasağı;

3 — Haksız eylemin yaptırımı, zararın giderimi suçun ise cezadır.

4 — Suç ancak kanunilik prensibinin neticesi olarak yasanın tanımlamasına uygun bir eylemin olmasında doğar. Haksız eylemde böyle bir bağımlılık yoktur.

5 — Bütün bu farklılıkların bir neticesi olarak ve suç haksız eylemi inceleyecek ve karar verecek makamlarda ayrı olur. Yani, haksız eylemi Hukuk yargıcı suçu ise, ceza yargıcı inceleyecektir.

Bunun bir neticesi olarak hukuk yargıcının ve ceza yargıcının, bir eylemin hem suç, hemde haksız eylem teşkil etmesi halinde karşılıklı durumları ne olacaktır? Başka bir söyleyişle hukuk yargıcı, ceza yargıcının kararıyla bağlı olacaktır mı?

Borçlar yasasının 53. maddesine göre hukuk yargıcı, ceza mahkemesinin beraet kararıyla bağlı değildir. Bu nedenle Hukuk yargıcı, beraet kararının varlığına rağmen vakıaların takdirinde bağımsızdır. Medeni hukukta ölçü daha dardır. Yani, objektif yönden tenkit edilebilen bir hal kusurlu sayılır.

Yargıtayın bu konudaki görüşüne gelince :

Şayet ceza yargıcı ortada yeter delil olmaması nedeniyle beraet kararı vermiş ise, Hukuk yargıcı bu kararla bağlı olmaması gerekir. (Y. 4. H. D. 16/6/1969 tarih ve 2491/5771 ve 29/9/1967 tarih ve 3262/8540 sayılı K.)

Ceza Yargıcı suçun işlenmediğine dayanarak beraet kararı vermiş ise, Hukuk yargıcı bu kararla bağlı olması gerekir.. Çünkü, ceza mahkemesi kanıt yönünden daha geniş imkânlarla sahiptir. Şayet aksi görüş savunulursa, hukuk yargıcının daha kuvvetli kanıtlara dayanması zorunluğu doğacaktır.

Y. 4. H. D. nin 1/4/1958 tarih ve 8283/1131, 5/5/1958 tarih ve 5638/2994, 16/6/1958 tarih ve 5328/4142 sayılı kararlarıyla bu görüşleri savunmuştur. (Y. 4. H. D. 24/12/1965 tarih ve 10321/7791, 9. H. D. 17/6/1966 tarih ve 1916/5416, H. G. K. 22/9/1965 tarih ve 4/172 - 319 sayılı K.)

Y. 4. H. D. 8/6/1967 tarih ve 3438/4914 sayılı kararıyle hukuk yargıcının, Ceza yargıcının verdiği kesinleşmiş müsadere kararıyle bağlı olacağını açıklamıştır. Bu kararda adı geçen daire «Gerçekleşen şart, başka bir mahkemenin hükmünden ibaret olduğuna göre, bu kesin hükmün yasalara uygun olup olmadığını mahkeme tartışıp hükmün hilâfını benimsiyemez» demektedir.

3. H. D. de, 17/10/1958 tarih ve 6256/3277 sayılı kararında aynı görüşü savunmuş, hatta daha ileri giderek hukuk yargıcı haksız eylemden doğan zarar giderim dâvasını, ceza mahkemesinde yargılama bitinceye kadar bekletilmesi görüşünü belirtmiştir. (H. G. K. nun 10/4/1957 tarih ve 4-33-27 sayılı kararında bu doğrultudadır) Ne varki, bu kararda isabet yoktur. Zira bekletici mesele dâvalının öne sürdüğü iddianın o mahkemenin görevi dışında olması hallerinde münhasırdır. Haksız eylem dâvalarını görmek hukuk yargıcına aittir. Hukuk yargıcı nedeni hukuk medeni hukuk sahasına giren bu çekişmeyi H. U. M. yasasına göre çözmesi gerekir. H. U. M. yasası ise bu konuda bir kural getirmemiştir. Y. H. G. K. nun 16/6/1955 tarih ve 96/10 sayılı kararıyle 4. Hukuk dairesinin görüşünü savunmuş ve Ceza mahkemesi, hukuk mahkemesi kadar ciddi bir mahkeme olduğunu belirtmiştir. Y. H. G. K. nun 1/2/1967 tarih ve 4/184-27 sayılı kararında borçlar yasasının 53. maddesine uygun olarak ceza mahkumiyet ilamlarının hukuk mahkemesini bağlayacağını açık ve seçik belirtmiştir

6— Zaman aşımı bakımından da haksız eylemle suç arasında fark vardır. Bir eylem, haksız eylem teşkil ediyorsa, borçlar yasasının 60. maddesindeki müddete, suç ise, T. C. K. nun 102. maddesindeki müddete tabi olacaktır. Ancak eylem, hem suç, hem de haksız eylem teşkil ederse, hangi zamanaşımı müddeti uygulanacaktır?

Borçlar yasasının 60. maddesinin 2. fıkrası «haksız eylem dâvası ceza yasaları mucibince müddeti daha uzun zaman aşımına tabi cezayı mültelzim bir fiilden neşet etmiş olursa, şahsî dâvaya da o zamanaşımı tatbik olunur» diye kural koymuştur.

Bu kurala göre, ceza zamanaşımı dâvacının yararına haksız eylem dâvalarına da uygulanacaktır. Bu konuda yargıtayın görüşüne gelince, Yargıtay B. Y. sınıfı 60/2. maddesi ceza yasalarına yollamada bulunmuştur. Ancak, buradaki zamanaşımı ceza yasası 112. maddesindeki mahkumiyet zamanaşımı, (yani hükmedilmiş bir cezanın infazına engel olan zamanaşımı müddeti) değilse, ceza yasasının 102. maddesindeki dâva

zamanaşımıdır. Hatta haksız eylemde bulunanlar ceza mahkemesinde mahkum edilmiş olsa bile, yine C. Y. nun 102. maddesi tatbik edilir.

Y. İ. B. K. nun 13/6/1936 tarih ve 23 - 34 sayılı kararı

Y. İ. B. K. nun 23/3/1938 tarih ve 3/3 sayılı kararı

Y. H. G. K. nun 10/9/1952 tarih ve 4 - 70/92 sayılı kararı

Haksız eyleme dayanılarak açılan bir zarar giderim dâvasında cezaî zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için eylemin cezayı gerektirmesi yetiştir. Ayrıca o eylem hakkında bir ceza dâvası açılmış olması gerekmez. Şayet bir ceza dâvası açılmamışsa, ceza zamanaşımı konusunda bir karar verebilmek için eylemin cezayı gerektirip, gerektirmediğini hukuk yargıcının araştırması gerekecektir.

Bu konuda bir ceza dâvası açılmışsa, ister beraet, ister mahkumiyet olsun hukuk yargıcı bağlı olup zarar giderim dâvasına T. C. K. nun 102. maddesindeki zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

Yargıtayın 17/12/1955 tarih ve 17 - 26 sayılı İ. B. kararında ceza dâvası görüldüğü süre dâvacı, dâvaya müdahale ederek ceza mahkemesinde zararının giderilmesini isteyebilmesi mümkün olduğuna göre bu eylem hakkında ceza tatbikatı yapmak imkânı olduğu sürece zarar giderim dâvasının reddedilmesi manasız düşer demektedir.

İsviçre Fedarâl mahkemesi ise bir eylem hakkında mahiyetce daha ağır olan bir ceza dâvası açmak imkânı varken aynı eylem hakkında zarar giderim dâvası açılmasına izin vermemek doğru olmaz. Aksi bir düşünce faile eyleminden ötürü zarar giderime mahkum olmaması imkânı yokken, ona eyleminden ötürü ceza vermenin anlamsızlığını ortaya koyar. (Prof. Kenân Tuncomağ)

Yargıtayın aksine görüşleri savunan tutarsız kararlarıda vardır. Örneğin :

4. H. D. nin 16/1/1948 tarih ve 375/117 sayılı kararında yine aynı daire 29/4/1954 tarih ve 1256/2632 sayılı kararında yeter kanıt olmaması nedeniyle beraet kararı halinde hukuk yargıcı durumu inceleyip suç teşkil etmesi durumunda cezaî süreyi uygulayacaktır.

Yine aynı daire 8/11/1948 tarih ve 7351/4627 sayılı kararında kişi cezai ehliyeti olmaması nedeniyle beraet ederse, zarar giderim dâvasında T. C. K. nun 102. maddesi uygulanır denilmektedir. Ne varki, aynı daire 28/3/1952 tarih ve 2476/1752 sayılı ve 3/5/1951 tarih ve 5403/4369 sayılı kararlarında beraet ve umumi af halinde cezai zamanaşımı süre-

sinin uygulanamayacağını belirtmiştir. Yargıtay bu yanlış uygulamasından daha sonra dönmüştür. Nitekim Y. 3. H. D. nin 7/12/1952 tarih ve 2329/1576 sayılı kararı Y. 4. H. D. sinin 21/12/1953 tarih ve 640/5573, 20/10/1957 tarih ve 2230/628 sayılı kararları örnek gösterilebilir.

a) Önemli bir sorunda zarar giderim dâvasında zarara uğrayanın faiz istemesi sorunudur. Zarar görenin, zarar giderim dâvasını karara bağlayan yargıç faizide eklemek zorundadır. Zarar gideriminin bir parçası olan faiz haksız eylem yapıldığını, yani zararın doğduğu andan hesaplanması gerekir. Aksi düşünce zarar giderim derhal ödenmediği için zarara uğrayanın zararını karşılamak imkânsızlaşacaktır. Bu faiz tıpkı temerrüt faizi ve sebepsiz zenginleşme alacaklılarına eklenen faiz gibi borçlar yasasının 126/1. maddesindeki beş yıllık süreye bağlı değildir. Çünkü, bu düzenli aralıklarla meydana gelmez. Adı geçen bende giren faizler hep muntazam aralıklarla meydana gelir. Yargıtay ise, haklı olarak faizi zarar giderimin bir parçası olarak görmekte, asıl alacağın tabi kılındığı zamanaşımı süresine tabi tutulacağı görüşünü savunmaktadır. Şayet faiz istenmemişse ayrı bir dâva ile istenebileceğini de belirtmiştir.

H. G. K. nun 15/11/1966 tarih ve 36/38 sayılı kararı ile 4. H. D. sinin 22/10/1952 tarih ve 2230/6028 sayılı K.

Y. 2. H. D. nin 26/5/1958 Tarih ve 3777/3197 sayılı kararından ise, dâva dilekçesinde faiz istenmiş olupta, başlangıcı gösterilmemiş se, dâva anından itibaren hesaplanacağını belirtmiştir. Ne varki, bu karar kanımızca tutarsızdır. Zarar giderimde asıl olan gaye, zarara uğrayan kişinin tüm zararını karşılamaktır. Kaldıki, zararın gerçek miktarını isbat mümkün olmazsa yargıç halin mutad ceryanını ve zarara uğrayan tarafın aldığı tedbirleride nazara alarak adalet ve nesafet kuralları uyarınca tayin edilecektir.

Buradaki zarar gerçek zarardır.

Y. T. D. sinin 29/1/1965 tarih ve 682/270 sayılı kararında zararın gerçek zarar olduğu görüşünü savunmuştur.

b) Af yasası ve haksız eylemde zamanaşımı eylemin hem suç, hem de haksız eylem teşkil ettiği durumlarında suçun umumi afla ortadan kaldırılması halinde durum ne olacaktır?

Yargıtay 7/12/1955 tarih ve 17/26 sayılı T.B.K kararı ve H.G.K. nun 24/3/1968 tarih ve 9-133/279 sayılı kararlariyle umumi af ile haksız eyle

min cezaî yönünün ortadan kalkacağını kamunun takip etmediği bir ey-
lemden ötürü açılacak zarar giderim dâvasına ceza zamanaşımı değilce,
B. yasasındaki bir yıllık süresin uygulanacağını belirtmiştir.

Burada önemli olan sorun, bir yıllık sürenin ne zaman başlayacağı-
dır.

Yargıtay bu konudada tutarsızdır. Bazı kararlarda affın yürürlüğe
girdiği tarihin esas alınacağını belirtmiş, Örneğin;

Y.H.G.K. nun 11/5/1955 tarih ve 4 - 40/37 sayılı kararı,

Y.3. H.D. nin 1/1/1951 tarih ve 14523/50921 sayılı kararı,

Y.4.H.D. nin 23/9/1953 tarih ve 319/369 sayılı kararı,

Yargıtay bazı kararlarında ise ceza mahkemesinde verilen düşme
kararı tarihini başlangıç tarihi olarak göstermiştir. Örneğin;

Y.4.H.D. nin 26/7/1954 tarih ve 1384/964 sayılı kararı,

Y.4.H.D. nin 28/9/1954 tarih ve 5035/3835 sayılı kararı,

Y.4.H.D. 3/6/1955 tarih ve 3266/2643 sayılı kararı,

Bazı kararlarında ise zarar giderim isteğinin düşme kararını öğren-
diği takdirde başlayacağını göstermiş, örneğin;

Y.4.H.D. nin 21/6/1958 tarih ve 10853/4307 sayılı kararı,

Bazı kararlarda ise af nedeniyle ceza dâvasının ortadan kaldırılma-
sına kararın kesinleşme gününden işlemeye başlayacağını kabul etmiş-
tir. Örneğin;

Y.4.H.D. nin 30/6/1967 tarih ve 2884/5624 sayılı kararı,

Y.4.H.D. nin 20/12/1965 tarih ve 6884/7611 sayılı kararı,

ÖĞRETİYE GELİNCE : Dâvacı ceza mahkemesinde kişisel hakkı-
nında hüküm altına alınmasını istemişse, 1 yıllık süre kamu dâvasının
düşmesine karar verildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir. Çün-
ki, dâvacı ceza mahkemesinde kişisel hakkının hüküm altına alınmasını
istemekle ve sonradan aynı dâvada yaptığı her usuli muamele ile yıllan-
ma süresini kesmekte bu nedenle 1 yıllık süre yeniden yürümeye başla-
maktadır. Baskın olan görüş budur. Bizce bu görüş yasanın lafzına ve
ruhunada uygun düşmektedir. Nitekim yargıtayın bu görüşü savunan
kararı da mevcuttur.

Y.4.H.D. nin 26/4/1951 tarih ve 3785/3735 sayılı kararı.

Şayet Ceza dâvasında kişisel hak istenmiş ve ceza dâvası af yasası ile düşmüşse zarar ve faili öğrenme zamanından itibaren hesap edilme-
lidir.

Yargıtay bu görüşü de savunma kararı vardır.

Y. 4. H. D. nin 14/11/1952 tarih ve 4973/6613 sayılı kararı,

SONUÇ :

Yukarıdan beri haksız eylemde zarar giderim ve ceza hukukunu yar-
gıtayın kararlarının ışığı altında izaha çalıştık.

Görüldüğü gibi dar bir konuda dahi inançlarda birliğe varılmamış-
tır. Bu ise biz tatbikatçıları hayli yormakta ve adaletin tecellisini güç-
leştirmektedir.

T E R C Ü M E L E R

340
BELÇİKA'DA SÜSPANSİYON

Yazan : Pierre VAN DROOGHENBROECK

(Belçika Bidayet Mah. Hâkimi)

Çeviren : Salim ÖZDEMİR

(Sorgu Hâkimi - Ordu)

GENEL KAVRAM

Mahkûmiyet hükmünün tehiri demek olan Süspansiyon, suçlunun muvafakatına bağlı (1), mahkûmiyete hükmedilmediği halde, muayyen kısıtlayıcı hükümleri ihtiva eden ve geri alınmadığı sürece, soruşturmayı sona erdiren Adli bir karardır.

Kavramın, bu tanımını analiz edersek :

1 — Süspansiyon, herşeyden önce Adli bir karardır. Yani, Süspansiyona, ilk soruşturma mercilerince veya, mahkemelerce karar verilir. Bu kararlar aleyhine kanun yollarına müracaat etmek mümkündür.

2 — Süspansiyona karar verebilmek için, suçlunun buna muvafakat etmesi şarttır. Hatta, suçlu hakkında yapılacak sosyal anket için dahi, suçlunun muvafakatını almak gerekir. Süspansiyon, suçluya ileride riayet etmesi gereken birtakım mükellefiyetler yüklediği için, yasa koyucu bu muvafakatı zorunlu görmüştür.

Süspansiyon, suçlunun daha sonraki gidişatını düzeltmeye, onu bazı kayıt ve şartlara riayet ve muayyen kontrol sistemlerine tabi olmayı kabul etme esasına dayanan ve tamamıyla suçlunun «Vaadlerin» üzerine kurulmuş bir sistemdir. Bu sistemin temel amacı, suçluyu elbirliğiyle doğru yola yöneltmektir.

Senato Adalet Komisyonu Raportörü Mr. HOUSIAUX, komisyon adına yaptığı konuşmada «Süspansiyon, ancak samimi olarak nedamet

(1) 29/Haziran/1964 tarihli yasanın 3-1 maddesi

hissi duyup, hatasını kabul eden ve daha sonraki davranışlarını gerçekten düzeltme iradesine sahip, suçlular hakkında uygulanmalıdır» demiştir. (2)

Suçlunun, davranışlarını düzeltme iradesi ne demektir?

Gerçekten, hiçbir safhada ikrarı mevcut olmayıp, bütün safahatta suçunu inkâr eden ve fakat, tekmil dosya münderecatına göre o suçun faili olarak görülen bir sanıktan, böyle bir iradeye sahip olmasını beklemek mümkün müdür? İşte, sistemin ortaya çıkardığı enbüyük problem budur. Bu nedenledir ki, Süspansiyona karar verecek olan Adli Merciiilerin suçlunun, ileride tabi olacağı kontrol ve tetbirlere riayet edip etmiyeceklerini iyice hesabedip, kararlarını ona göre vermeleri gerekmektedir.

Mahkemeler veya İlk Soruşturma Merciiileri, karar vermezden önce, suçluya Süspansiyonun ne demek olduğunu, suçlunun tabi olacağı rejimin ana hatlarını, onun anlayacağı bir dille ve basitçe anlatmaları gerekir.

3 — Kararın suçluluğu saptama niteliği : Yasa Koyucu, suçtan zarar görenlerin haklarını kolayca talebetmelerine imkân vermek için, Süspansiyon kararında, suçluluğun açıkça saptanmasını şart koşturmuştur.

Bununla beraber, suçlunun Süspansiyonu kabul etmesi, onun suçunu ikrar ettiği anlamını taşımaz. Senato Adalet Komisyonu Raportörü «Konu, iyice açıklığa kavuşturulmalıdır» diyor ve şöyle devam ediyor : «İlk Soruşturma Merciiilerinin yada Mahkemelerin, suçluluğun sübuta erdiğine kanaat getirmeleri ve suçlunun da, önerilen Süspansiyonu kabul etmesi, onun ikrar ettiğini göstermez. Karşı karşıya bulunduğumuz nüansın son derece ince ve nazik olduğunu kabul ediyorum. Bu nedenle, iftira ve haksız isnatlar konusunda son derece hassas davranmak ve yasa bu konuda açık hükümler getirmek zorundayız.» «Örneğin, zina suçunda, evli bir kadınla zina yapan erkeğin durumunu ele alalım. Burada söz konusu olan husus, iki taraf arasındaki cinsel ilişkidir. Her iki taraf, işin mahremiyetine binaen, ikrarada bulunmamayı kararlaştırabilirler. Fakat, bunlar pek âlâ, teklif edilen Süspansiyonu kabul edebilirler. İşte bu gibi durumlarda, manevi yönden olduğu kadar, hukukî yönden de, ikrar ile muvafakat arasındaki fark kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.» (3)

(2) Senato, Parlemanto yılığı, 1962-63 yılı dönemi, sahife 355

(3) Senato Parlemanto Yılığı 1962-63, Sahife 355, no. 26

4— Kararların, herhangi bir mahkûmiyeti ihtiva etmemesi :

Bu terimi açıklamak gerekir. Süspansiyon kararı, bir mahkûmiyet kararı değildir. Fakat, mahkûmiyet kararının tefhimini erteleyen bir karardır. Probasyon konusunda olduğu gibi, Probasyona bağlı olarak veya olmayarak Süspansiyona karar verilen durumlarda, karardan yararlanan suçluların belli bir dönemde, belli nitelik ve özellikteki bazı suçları yeniden işlemeleri halinde, Süspansiyon otomatikman geri alınmış sayılır. (4)

Gerek otomatikman, gerekse, mahkeme kararıyla geri alınmış olsun, mahkeme Süspansiyona esas teşkil eden fiil için, suçluyu iki sene-yi geçmemek üzere, hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile cezalandırır. (5)

Suçlunun, belli bir dönemde, muayyen bazı suçları işlemesi yada, kabul ettiği yükümlülükleri ihlâl etmesi halinde, mahkemece kendisine hürriyeti bağlayıcı bir ceza tertibedilir.

Mahkeme, hürriyeti bağlayıcı cezadan başka, zoralıma yada eski hale getirme kararı da verebilir.

5 — Süspansiyon, geri alınmadığı sürece, Adli Koğuşturmayı durdurur :

Süspansiyonu, idarî makamlar tarafından uygulanan birtakım idarî tetbirlerden ibaret, idarî bir karar saymaya imkân yoktur. Mahiyeti itibariyle, Adlî bir karar olan Süspansiyon, geri alınmadığı sürece, Adli Koğuşturmayı durdurur. Süspansiyon kararının kaldırılmasına karar verme yetkisinde, Adlî Mercilere aittir.

SÜSPANSİYONA KARAR VERECEK YETKİLİ ADLÎ MERCİLER

A — İLK SORUŞTURMADA : İlk Soruşturmada, Süspansiyona karar verme yetkisi, İtiraz Konseyine (CHAMBRE DU CONSEIL) aittir. (6)

20/Kasım/1956 tarihli ilk hükümet tasarısında, Süspansiyona karar verebilme yetkisi, yalnız mahkemelere tanınmıştı. Daha sonra, Millet

(4) 29/Haziran/1964 tarihli Yasanın 13-3. Maddesi

(5) Aynı Yasanın, 13-4. Maddesi

(6) Chambre du Conseil, Sorgu Hâkimlerinin kararlarının, tevkif, arama, tahliye, gibi, incelendiği bir İtiraz Merciidir. Bir Bidayet Mahkemesi Hâkiminin başkanlığında, bir bidayet Mahkemesi Hâkimi ile, bir Kral Savcı Yardımcısından müteşekkil üç kişilik bir Konseydir.

Meclisi Adalet Komisyonu, Kral Savcısının da uygun mütalâası üzerine, basit veya denemeli Süspansiyona, Chambre du Conseil'inde karar verebilmesini kabul etti.

Danıştay ise, verdiği mütalâada, Chambre du Conseil'in, Süspansiyona karar verebilmesinin sakıncalarını, şu şekilde tesbitetti.

a — Chambre du Conseil'e, böyle bir yetkinin tanınması, onun Bıdayet Mahkemesi gibi hareket etmesini tazammun eder ki, bu da Anayasânın 96. maddesinde tesbit edilen, Mahkemelerin aleniliği prensibi ile bağdaşmaz. İlk Soruşturma gizlidir. Gizli Soruşturmada, suçluya birtakım mükellefiyetler yüklemek, mahkemelerin aleniliği prensibinin ihlâli demek olur.

b -- Diğer yönden, Chambre du Conseil'e böyle bir yetkinin verilmesi, onun kuruluş amaç ve erkine de aykırıdır. Mahkemeler, Süspansiyona karar vermeden önce, tanık dinliyebileceği gibi, başka kanıtlar da toplayabilir. Oysaki, Chambre du Conseil'in, tanık dinlemeye yada başka kanıt toplamaya yetkisi yoktur. O, sadece mevcut kanıtlara göre, savcının da düşüncesini aldıktan sonra, durumu değerlendirip, buna göre bir karar vermek zorundadır.

c — Son olarak, Konseye böyle bir yetkinin tanınması, Konsey ile mahkemeler arasında bir hoşnutsuzluğun doğmasına sebebolur. Örneğin, Chambe du Conseil'in reddettiği bir Süspansiyon talebini, iş mahkemeye intikal ettikten sonra, Mahkeme pekâlâ kabul edebilir.

Danıştayın bu görüşüne paralel olarak, Millet Meclisi Adalet Komisyonu üyelerinden bazıları da, Konseye böyle bir yetkinin tanınmasıyla, savunma hakkının önemli ölçüde kısıtlanmış olacağını belirttiler. Bu itirazları ileri sürenler, İlk Soruşturmada kendisine Süspansiyon teklif edilen sanığın, kendisini bir çeşit tazyik altında hissedeceğini, kabul etmemesi halinde, daha kötü bir durumla karşılaşabileceğini düşünerek, suçsuz dahi olsa, Süspansiyonu zoraki kabul durumuna düşebileceğini söylemişlerdir.

Bir kısım Komisyon üyeleri ise, Süspansiyonun, İlk Soruşturma safhasında da uygulanmasının yararlı olacağını savunmuşlar ve 1946 yılından beri, bazı savcılıklarca deneme kabilinden uygulanan Probasyonun, olumlu sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir. Bu görüşte olanlar, Probasyon ve Süspansiyon için, alenilik prensibinin suçlular için o kadar önemli bir avantaj olmadığını, tersine, ilk soruşturmada suçlulara böy-

le bir imkânın tanınmasının, suçlunun geleceği için, daha yararlı olacağını savunmuşlardır.

Millet Meclisi Adalet Komisyonu, Süspansiyon ve Probasyon usulünün İlk Soruşturma safhasında da uygulanabilmesinin yararlarını, sakinclerinden daha fazla bularak, tasarımı bugünkü şekliyle kabul etti.

Senatör Mr. HOUSIAUX, Senato Adalet Komisyonu adına hazırladığı raporda, Chambre du Conseil'e verilen bu tevs-i mezuniyetin faydalarını şu satırlarla belirtti. «Artık, savcılık makamı, bundan böyle tercih hakkını serbestçe kullanabilecektir : ya takibata devam edecek, yada, takibata son verebilecektir».

Senatör raporunda şöyle devam ediyordu. «Herşeyden önce, suçluya böyle bir teklifin yapıldığı gizli oturumda, ona niçin bu teklifin yapıldığı, kabul ettiği takdirde tabi olacağı mükellefiyetlerin nelerden ibaret olduğu açıkça anlatılmalıdır. Gerek suçlu, gerekse, iddia makamı karşısında tamamen bağımsız bir durumda bulunan Chambre du Conseil'in, meseleyi beşeri düşüncelere ve vicdanî kanaatlarına göre değerlendiren, bir sonuca varacağından, kimsenin kuşkusu olmasın, Kaldı ki, İlk Soruşturma safhasında, suçluya böyle bir olanak tanımamak, bütün haklardan daha mukaddes olan, savunma hakkının kısıtlanması demektir. Suçluya, İlk soruşturma safhasında da, Süspansiyon hakkının tanınmasındaki sosyal yarar, sayılamıyacak kadar çoktur.

«İstikbalini ve ailesinin güvenliğini tehlikede hisseden ve heran hapishaneye gireceği korkusu içinde yaşayan suçlunun, böyle bir atıfeti kabul etmeyeceği düşünülemez». (7)

Senatör Rolin de, Chambre du Conseil'in yetkilerinin bu şekilde genişletilmesine taraftar olanlar arasındaydı. O, ilk hükümet projesinin müzakeresi sırasında dahi, Süspansiyona karar verme yetkisinin Chambre du Conseil'e de tanınması gerektiğini savunmuş ve «Bu sistemde eğer savcılık koğuşturmaya devamdan vazgeçme sorumluluğunu üzerine almak istemiyorsa, konuyu bir talepname ile Chambre du Conseil'e gönderebilir. Chambre du Conseil'de ciddi bir müzakere sonunda, suçlunun muayyen kayıt ve şartlara tabi tutulmasına karar verebilir» demişti.

Fakat, o sırada, Millet Meclisi Adalet Komisyonu, böyle bir reform hareketinin iyi anlaşılamiyacağı üzerinde durmuş ve Bidayet Mahkeme-

lerinin, bir nevi, Chambre du Conseil'in kararlarının incelendiği itiraz mercii şeklinde düşünülebileceği endişesinden bahsetmişti.

Tasarımın aleyhinde konuşan Senatör MAÏSSE ise, «Konuyu, soruşturma safhası açısından ele almak gerekir. Chambre du Conseil huzuruna çıkan sanık, onu yepyeni bir hüviyete bürünmüş olarak görecektir. Eğer, Chambre du Conseil, Süspansiyon talebini reddederse, red gerekçesini de açıklamak zorunda kalacaktır. İş mahkemeye intikal ettikten sonra, sanık yeniden Süspansiyon talebinde bulunursa, bu defa, mahkeme, Chambre du Conseil'in red sebeplerinin yerinde olup olmadığını tetkik etme mevkiinde kalacaktır. Bu sakıncayı görmemezlikten gelemeyiz. Diğer taraftan Chambre du Conseil'in red gerekçesinin isabetli olduğu peşin yargısından hareket edebilecek olan mahkemelerden, Chambre du Conseil'in kararının aksine bir kararın alınacağını düşünmekte, biraz fazla iyimserlik olur. Konunun, İstinaf Mahkemesince de (Cour d' Appel) aynı şekilde müteala edileceğini hatırdan uzak tutmamak gerekir. İşte, ortaya çıkan enterasan durum buradadır. Artık bundan böyle, üç dereceli bir Adli Yargı sisteminin içerisine giriyoruz demektir.»

Fakat, Senato Adalet Komisyonu, bu itirazları benimsemedi. Senatör HOUSIAUX, raporunda, «..burada birbirinden farklı tetbirler söz konusudur. Bunlardan bir kısmının gizli oturumda, bir kısmının da açık oturumda alındığı bellidir. Gerek suçlunun menfaati yönünden, gerekse kamuoyunu tatmin bakımından Chambre du Conseil ve **Chambre des mis en accusation** (8) (İlk Soruşturma Mercileri İstinaf Dairesi) nun kararlarına karşı, taraflara bir üst mercide itiraz hakkı tanınabilir» demiştir.

Adalet Bakanı Mr. VERMEYLEN ise, yaptığı konuşmada «Yasa Koyucular olarak, konuyu iyice anlamamız gerekir. Aslında burada, suçlu ya tanınmış iki büyük imkân söz konusudur. Birincisi, Chambre du Conseil'de, ikincisi de, Mahkemede, suçlunun Süspansiyon talebinde bulunabilmesidir. Gerçi gizli bir oturumda, Chambre du Conseil'in vereceği kararın, suçlu ve kamuoyu tarafından kuşkuyla karşılanabileceği akla gelebilir. Ancak, Chambre du Conseil tarafından reddedilen Süspansiyon talebi hakkında, eğer şartları mevcutsa, Mahkemece pekala karar verilebilir. demiştir.

(8) Chambre des mis en accusation, bizde mevcut olayın, İstinaf Mahkemesine bağlı ve İlk Soruşturma Mercii kararlarının itirazın incelendiği ve Ağır Ceza Mahkemesine, İlk soruşturma sonunda, Son Soruşturmanın açılması kararını tanzim etmeye yetkili bir İstinaf Dairesidir.

Senato Adalet Komisyonu, Chambre du Conseil'e Süspansiyona karar verme yetkisinin tanınmasında, Anayasa'nın 96. maddesine aykırı bir durumda görmemiştir. Çünkü, komisyonun düşüncesine göre, Anayasanın yorumlanması, Parlemtentonun yetkisine giren bir husustur.

Chambre du Conseil'in yetkililerinin genişlemiş olacağı itirazına gelince; Konseyin yetkililerinin genişletilmesiyle, işlerinin de artacağı görüşünde isabet yoktur.

Adalet Bakanı Mr. VERMEYLEN bu konudaki eleştirilere şöyle karşılık verdi. «... meseleyi fazla büyütmemek gerekir. Zira ilk soruşturma safhasında Chambre du Conseil, yalnız suçlunun ikrarı halinde ve suçun son derece aşikâr olduğu hallerde fakat, herhalukârdâ, suçlunun muvafakatı üzerine Süspansiyona karar verecektir. Durum böyle oluncada, Chambre du Conseil yeni bir oturum yapmıyacak ve sadece, suçlunun tâbi olacağı Probasyon şartlarını saptamakla yetinecektir. Kişisel hakların da talep edildiği durumlarda, Konseil'in işlerinin önemli ölçüde artacağı kuşkusuna samimi olarak inanmıyorum.»

Komisyon Raportörü Housiaux'nu bulunmadığı bir oturumda, Adalet Komisyonu başkanı senatör Rorin, Chambre du Conseil'in yetkilerinin genişletilmesini haklı kılan sebepleri şöyle özetledi. «..Chambre du Conseil'in hadiseleri bizzat tahkik etmek zorunda kalacağı düşünülemez Tahkikat tamamen ikmal edildikten sonra, dosya Kral Savcılığınca, Chambre du Conseil'e intikal ettirilecektir. Şurası muhakkak ki, Chambre du Conseil, sağlam bir neticeye varabilmek için, gerektiğinde tanık ve bilirkişi dinleyebilecektir. Fakat, esas kural bu olmayacaktır. Kanım odur ki, uygulamada, Chambre du Conseil, Süspansiyon karar vermeden önce, bir çok tanık dinliyebilecek fakat, karar verebilmek için mutlaka suçlunun muvafakatını almak zorunda kalacaktır. On hadiseden dokuzunda, suçlunun muvafakatı halinde, Chambre du Conseil, tanık dinlemeye lüzum görmeden Süspansiyona karar verebilecektir.» (9)

Senatör Rolin açıklamasına devamla, «Şu hususu önemle belirtmek isterim ki, eğer suçlu, sabıkalı olduğu iddiasını reddederse, ne Süspansiyon talebinde bulunmaya cesaret edebilecek, ne de, buluna bilecek bu talebi kabul edilecektir. Bu takdirde suçlu, sadece, suçsuz olduğunu savunmakla yetinecektir. Bu nedenlerden ötürü, Chamre du Conseil'in yeniden birtakım tahkik muamelelerine girişmek zorunda kalıp, işlerinin artacağı görüşüne katılmıyorum.» demiştir.

(9) Parlemanto Senato Yıllığı, 27/Kasım/1963 tarihli oturum, s. 92

Komisyon raporunda ayrıca, Süspansiyona kural olarak mahkemelerce karar verileceği, Chambre du Conseil'in ise, istisnaen bu kararı verebileceği husus belirtilmiştir. (10) Ancak gene aynı raporda, hangi hallerde ilk soruşturma safhasında Süspansiyona karar verebileceği hususunun yasada açıkça gösterilmesinin yararlı olacağı, özellikle birlikte işlenen suçlarda, sanıklardan bir kısmının Süspansiyondan yararlanıp, mahkeme huzuruna çıkmamalarına karşılık, diğer bir kısmının mahkemeye sevkedilmeleri halinde, ortaya çıkacak karışıklıklar yönünden, böyle bir açıklığa ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

PROSEDÜR

Chambre du Conseil'ce Süspansiyona ancak, 22/7/1927 tarihli yasa ile değişik, 25/10/1919 tarihli yasanın 15. maddesinin öngördüğü şekil ve şartlar dairesinde yapılmış bir müracaat üzerine, Sorgu Hâkimliğince hazırlanan rapora istinaden karar verilebilir.

Suçtan zarar gören tarafların, doğrudan doğruya şahsi dâva açıldığı durumlarda, eğer, Kral Savcısı suçlu hakkında Süspansiyonun tatbiki ni uygun görürse, düşüncesine talepnameye dercetmek suretiyle, işi Sorgu Hâkimine intikal ettirir. Talepname Sorgu Hâkimliği kalemine gelince, soruşturma gün ve saati, sanığa, suçtan zarar görene, ve Kral Savcısına, soruşturma gününden en az on gün önce tebliğ edilir. Bu süre içerisinde, dosya, tarafların heran tetkikine hazır vaziyette, kalemde muafaza edilir. (29/6/164 tarihli yasa. Mad. 4/1)

Chambre des mis en accusation'da, Süspansiyona karar verilir.

Süspansiyon, Tecil ve Probasyona mütedair 29/Haziran/1964 tarihli yasanın 4. maddesinin birinci paragrafının 4. cümlesi gereğince, Chambre des mis en accusation dahi, C. M. U. K. nun 230. maddesindeki koşullar çerçevesinde, Süspansiyona karar verilebilir. Eğer, Chambre des mis en accusation Süspansiyona mahal görmiyorsa, işi yetkili mahkemeye intikal ettirir.

Kanun yoluna müracaat

Kral Savcısı ve suçlu, Chambre du Conseil'in verdiği Süspansiyon kararı aleyhine, Süspansiyonun şartlarının tahakkuk etmediğinden bahisle, 24 saat içerisinde, Chambre des mis en accusation nezdinde itirazda bulunabilirler. (mad.4. paragraf 2)

(10) Mr. ROBYNS tarafından Millet Meclisi Adalet Komisyonu adına hazırlanan rapordan, Parlemanto Yılığ, M. M. nin 1963 yılı dönemi, sahife. 401.

Tanık dinlenmesi:

Chambre du Conseil ve Chambre des mis en accusation, resen veya savcının ve sanığın talebi üzerine tanık dinlenmesine karar verebilirler.

B — SON SORUŞTURMADA :

Dâva, ister Sorgu Hakimliği kanalıyla, isterse iddianame ile doğrudan doğruya mahkemeye intikal etmiş olsun, son soruşturmada Süspansiyona karar verme yetkisi münhasıran Asliye Ceza Mahkemelerine aittir.

Sulh Ceza veya Ağır Ceza Mahkemelerince Süspansiyona karar verilemez. (Mad. 5, prg. 1)

Duruşmanın aleni yapılmasının sanık için sakıncalı olduğu hallerde, sanık veya iddia makamının yazılı talebi üzerine, Mahkeme Süspansiyona Chambe du Conseil tarafından karar verilmesini isteyebilir. Bu durumda, dosya Mahkemece Chambre du Conseil'e intikal ettirilir. (Mad. 5, prg. 2)

Yukarıda belirtilen durumlarda, savcılığın yazılı mütealasının veya sanığın dilekçesinin, ilk duruşma gününden önce Mahkeme kalemine tevdi edilmesi gerekir. Müracaatların Mahkemece reddedilmesi halinde, Mahkeme aleni duruşmaya devam eder.

Prensip olarak mahkemelerin aleniliği esas olduğu için, bu gibi istisnai durumlara tevessül edilmesinde çok hassas davranılması, yasanın hazırlık çalışmaları sırasında da, tavsiye edilmiştir.

III — SÜSPANSİYONUN UYGULAMA ALANI DIŞINDA KALAN SUÇLAR

Kural olarak, yasalarda aksine hüküm bulunmayan bütün suçlar hakkında, Süspansiyona karar verilebilir. Bununla beraber, bazı suçlar hakkında Süspansiyonun uygulanmayacağı, yasalarda gösterilmiştir. Örneğin:

1 — 15/Nisan/1896 tarihli alkol imalat ve ithalatına mütedair kanunun 143. maddesinde tesbit edilen suçlar,

2 — 12/Aralık/1912 tarihli yerli ve yabancı kaynaklı alkollü içkilerin, ruhsatsız satışına ilişkin kanunun 27. maddesinde gösterilen suçlar,

3—14/Kasım/1939 tarihli sarhoşluğun önlenmesine dair kanunun 5. maddesiyle değişik 29/Aralık/1919 tarihli kanunun 16. maddesinde gösterilen suçlar hakkında, Süspansiyon uygulanamaz.

4 — Tüm vergi suçları hakkında da Süspansiyon uygulanamaz.

IV — SÜSPANSİYONUN KOŞULLARI

Bir suçlu hakkında Süspansiyonun uygulanabilmesi için :

a — Suçlunun buna muvafakat etmiş olması,

b — Suçlunun, geçmişte ağır hapis yada, bir aydan fazla hapis cezasıyla mahkum olmamış olması, (Senatör MAÏSSE, yasa metnine «Tecil edilmemiş mahkumiyetinin bulunmaması» tabirinin konulmasını savunmuşsa da, Senatör STEXHE, cezası tecil edilmiş suçlunun zaten Probasyondan istifade edebildiği cihetle, böyle bir ibare kullanmaya lüzum olmadığını haklı olarak belirtmiştir)

c — Suç teşkil eden fiilin, iki sene veya daha fazla hapis cezasını gerektirmemiş olması,

d — Suçun, subuta ermiş olması gerekmektedir.

Yukarıda saptanan koşullar dışında, eğer Süspansiyona ilk soruşturma safhasında karar verilecekse, aleni muhakemenin, suçlunun ıslahı yönünden sakıncalı olduğunun anlaşılmış olması lâzımdır.

V — SÜSPANSİYON KARARININ NİTELİĞİ

Süspansiyon kararının aleni celsede verilmesi (Mad. 6). kararın gerekçeli olması (Mad. 3. satır, 4) ve Süspansiyon süresinin kararda açıkça gösterilmiş olması gerekir. Süspansiyon süresi, karar tarihinden hesabedilmek üzere bir seneden az ve beş seneden fazla olamaz. (Mad. 3. satır, 4)

Süspansiyon kararıyla birlikte, özel müsadereye ve mahkeme masraflarının suçludan tahsiline de karar verilebilir. (Mad. 6-2)

Müdahil tarafın kişisel hakları

ve mahkeme masrafları :

İlk ve Son Soruşturma safhalarında, Süspansiyona karar verilmekle, birlikte, suçtan zarar görenin tazminat talepleriyle, mahkeme mas-

raflarının da, hüküm altına alınmasına karar verilir. (Mad. 6-3) Eğer, Süspansiyona ilk soruşturma safhasında Chambre du Conseil tarafından karar verilmişse, bu taktirde kişisel haklara ilişkin itirazların tetkik mercii, **Chambre des mis en accusation'** dur.

Probasyon tetbiri (Mesure de Probation)

Süspansiyon bir Probasyon tetbirine bağlı olarak ta verilebilir. Böyle, bir şarta bağlı olarak verilen Süspansiyona, «Denemeye bağlı Süspansiyon» (Suspension probatoire) denir. Denemeye bağlı Süspansiyonda da, Probasyon şartlarının kararda açıkça gösterilmiş olması gerekir.

VI — SÜSPANSİYON KARARININ ETKİSİ

Süspansiyon kararı geri alınmadığı müddetçe adli koğuşturmayı sona erdiren bir karardır. (Mad. 3-4) Bu kararları idari merciler değiştiremezler. Eğer, idari merciler, Süspansiyondan istifade eden suçluların, yeni bir suç işlediklerini öğrenirlerse, haklarında koğuşurmaya geçilmek üzere, durumu adli mercilere bildirirler. (Mad. 7, 2)

340 +360

TEDBİRSİZLİK VE DİKKATSİZLİKLE İŞLENEN TRAFİK SUÇLARI KARŞISINDA KRİMİNOLOJİ

Yazan : Jean PİNATEL

Çeviren : Dr. İskender TEPEBAŞILI
(Adana Hâk. Mua. ve Yet. Ağ. C. Üyesi)

Şu son senelerde tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen trafik suçluğunun tetkiki ile kriminoloji bu yöndeki ilmi görüşlerini gün ışığına çıkardı. Zaman zaman (Viyanada 1957 de VII,) ve (Brüksel de 1958 de VIII nci) Beynelmilel kriminoloji kongrelerinde bu probleme yanaşıldı. Daha yakın bir tarihte Fransız kriminolojisi kongresinde (Lille 1966) ve kriminolojik araştırmalar enstitüleri müdürleri IV üncü konferansında (Strasbourg 1966) aynı şekilde bu mevzu tetkik edildi. (1)

Kriminolojide husule gelen ilgi trafik suçlarında meydana gelen başdöndürücü artış sebebiyledir. Nitekim Fransada polis istatistikleri tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen adam öldürme ve yaralama suçlarının sayısının yükseldiğini gösteriyor; (1949 da 20401) (1954 te 56840) (1959 da 78787) (1962 de 98752) bu yükseliş bir bakımdan nüfus artışına mütenazır olarak husule gelmektedir. (2)

(1) BİBLİYOGRAFYA : R. Grassberger, «La criminologie de l'accident de circulation, Rapport au Colloque international tenu à la Maison de L'Unesco le 8 janvier 1958» (Trafik kazaları kriminolojisi, Ünesco 8 Ocak 1958 tarihli beynelmilel toplantısındaki rapor) Bulletin de la Societe internationale de criminologie, 1958, p. 215 à 228. Ville Cours international de Criminologie : La prévention des infractions involontaires, (Gayri kasdi suçların cezalandırılması) Brüksel, 1958 publie par l'Imprimerie penitentiaire de Nivelles, 1960, 383 pages. Ville Congrès français de Criminologie : La criminalité routière d'imprudence, Lille, 1966, Imprimerie administrative, Melun, 1967, 557 p. Conseil de l'Europe, Etudes relatives à la recherche criminologique (kriminolojik araştırmalara ait etüd) vol, 2, Strasbourg, 1968, 76 pages. Voir également les études recentes de : G. Heuyer, «Le homicides involontaires de la route. Point de vue du psychiatre» in Travaux du XVIe Cours international de criminologie, Abidjan, 1966, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 1968 p. 269 à 286 : W. Midden dorf, «L'Efficacité des peines et autres mesures de traitement des infractions routières» in L'Efficacité des peines et autres mesures de traitement, Conseil des L'Europe, Strasbourg, 1967, p. 211 à 287

(2) Comp. notre chronique (bizim kronikle karşılaştır) : «L'évolution de la criminalité en France» cette Revue, 1965, p. 916 à 924 et spec, p. 124

Sebebin meçhul kalması karşısında bu suçları kontrol etmek veya azaltmak için kriminolojiye başvuruluyor. Maalesef müşterek hukukun suçluluğu ile mukayese edilirse dikkatsizlik ve tedbirsizlikle işlenen trafik suçları hakkında ilmi tetkikler çok kifayetsiz kalmaktadır.

Bu kifayetsizliğin bir sebebi de tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen trafik suçlarının menşesinde gayrimuntazam ve gayritamam bir vasfın bulunması, klasik ceza kavramı ile izahlarının mümkün olmamasıdır. Bu suç gari kasdidir, yani esasta fiil ve netice arasında psikolojik bağ noksandır.

Pozitivisler tedbirsizlik ve ihtiyatsızlık suçları ile ilgilenmemişlerdir. Nitekim italyan ekolü, pozitif hukukun suçları ile tabii suçlar arasında esaslı bir trafik yapmışlardır. Bilindiği üzere Garofolo'ya göre tabii suç «Her yerde ve her zaman muayyen bir acıma ve dürüstlük hissine karşı yapılan tecavüz hareketidir» Bu müellife göre tabii suçlar ceza kanununun mevzuunu teşkil ederler, failleri antisosyal varlıklardır. Buna mukabil kanuni suçlar muvafık yoldan şaşmanın müşahadeleri olup failleri antisosyal varlıklar olarak mütalâa edilmemelidir. Diğer yönden Lombroso ve Ferri'de gayri kasdi suçların faillerini hüviyeti gayri muayyen (les pseudo - delinquants) arasında koyarlar.

Şu halde kriminoloji hakiki suçluluğu keşfetmek için bir mevzuda sabırsızlanmamaktadır. 1892 de Brüksel'de III üncü suç antropolojisi; beynelmil kongresinde Lyon adli tabibi Lacassagne diyor ki : «Evela bir fiil ikna eden irade ve fakat bizatihi suç teşkil eden fiil değil» (3) Şu husus sarihtirki gayri kasdi suçlarda kasıt unsuru takip edilen suçtan ayrı bir fiil de mündemiç olup tefriki mümkün değildir. Bizatihi fiil küçük bir suç teşkil edebilir veya etmeyebilir.

1898 de Belçikada suç istatistikleri yapıldığı zaman gayri kasdi suçlar bu istatistiklerden çıkarıldı. Bu kararın alınmasına sebep olarak deniyor ki «İnsanın bazı fiilleri kanun tarafından ağır müeyyidelere çarptırılmalarına rağmen faillerinde, mevcut etüd içinde, suçluluk kriterini teşkil eden ahlaki bozulma (la perversite morale) yoktur.» (4)

Şu halde bu devirdeki kriminolojik litteratürün mevzumuz yönünden zayıf olması şaşırtıcı değildir, Daha yakın bir zamanda Ferri'nin bir

(3) Archives d'anthropologie criminelle, 1892, p. 487 (Suç antropolojisi arşivi)

(4) Mukaye. A. DAVIDOVITCH « Donnees statistiques generales : les relations entre la criminalite routiere d'imprudence et la delinquance ordinaire » VII e Congrès français de criminologie, p. 207 à 296, spec. p. 209

talabesi olan M. Angiolinin 1901 de «I delitti colposi» adlı bir eseri gözüktü Yazar burada gayri kasdi suç failini sinir sistemindeki kifayetsizlik, yorgunluk, sürmenaj şartları, fikirlerde birlik ve dikkat edebime kapasiteleri teknik ehliyeti, moral yönünden hassasiyetinin fonksiyonlarını nazara alarak sınıflandırma yapmaktadır.

Bu tasnife uygun olarak E. Ferri işaret ediyor ki: «otomobilist hızlı gitmek zevkini tatmin için kalabalık bir caddede makinasını süratle sürer. Birisinin ölebileceği veya yaralanabileceği fikri şuurunda canlanmaz. Fakat o bundan sabırsızlanmaz ve harektine devam eder» (5). Bu aşırı bir ihtiyatsızlık tir ki suç kasdına yaklaşır, bu durumda başkasının hayatına karşı karakteristik bir hürmetsizlik vardır.»

Ferri'nin bu müşahadesinden itibaren kriminoloji gayri kasdi suçlarla ilgilenmeğe başladı. Böylece pozitiviztlerden sonraki devrede psikanalitik kriminolojinin tekamülü mevzubahis oldu. ve psikanaliz asla fiile geçmeyen muhayyel suçluluğu tesadüfi suçluluktan ayırdı. Psikanaliz gösterdi ki eksik fiiller gayri kasdi suçluluğa varabilir.

Bize daha yakın bir zamanda Von Hentig gayri kasdi trafik suçuna suçlu mağdur kavramını getirdi. O şartlara göre suçlu veya mağdur olabilir. Orada esaslı bir müphemiyet vardır ki gayri kasdi trafik suçu, istisnai bir suçluluk meydana getirmektedir.

Fakat asrımızda sadece ikinci dünya harbinden sonra trafik kazaları suçluluğu kriminolojide ilmi tetkiklerin mevzuunu teşkil etmeğe başladı (6).

Kriminolojide trafik suçluluğunun böyle geç kalması iki farklı istikamette gözüküyor: Onun tekamülü başlangıçtadır ve tamamıyeti henüz gözükmemektedir.

(5) E. FERRI, «Les délinquants involontaires» (Gayri kasdi suçlar) Revue de droit pénal et de criminologie, 1925, p. 1 à 8.

(6) P. Cornil, Presentation du problème, (problemnin takdimi) Conseil de l'Euro pe, p. 9 à 22

Trafik suçluluğunu incelemeğe teşebbüs etmeden önce onun görüşlerini ortaya çıkaracağız, sonra vardığımız neticeleri suç politikasına tatbik edeceğiz.

1 — GAYRİKASDİ TRAFİK SUÇLULUĞUNUN TETKİKİNDE İPTİDİ KARAKTER

Suçun etiolojik tetkiki üzerinde Avrupa konseyine fevkelade bir rapor veren M. G. Houchon kriminolojide araştırmanın tarihi tekamülünü anlamağa gayret etti. (7)

Aynı müellif Bachelard tarafından ortaya atılan ilmi espirinin tekamülünün şemasını kabul ediyor ki, bu şema belki kritik edilebilir ve belkide mevzumuz için istifadeli olabilir.

A — Araştırma ve kolleksiyonizm. «Soyut durum» kabul edilen ilk etapta araştırma kolleksiyonizm işareti altında geliyor. Bu kolleksiyonizm antropometrik ve patholojik meraka, suçlularda otobiografik ve grafik hasılaya, suçların çeşitli şekilde realize edilmelerine bağlanır. Bütün bunlar zaten dünyanın hertarafında bulunan polis ilmi ve kriminoloji müzesinin esaslarını teşkil ederler. Bunlara kriminogen faktörler ve suçluluğun çeşitli şekilleri üzerinde yapılan istatistikler ilave edilebilir, ayrıca tarihi seyirde orijinal olaylar külliyyatıda sayılabilir.

Gayrikasdi trafik suçluluğu mevzuunda biz aynı etaptayız. Bu sebeptendir ki biz trafik kazaları fotoğrafları kolleksiyonuna, bu kazaların jeografik dağılımı hakkında ki bilgilere, adli ve polis istatistiklerine sahibiz. Ayrıca alkolizm üzerindeki uzun litteratürden ve tedbirsizlik dikkatsizlik suçları hakkında yazılanlardan bu arada bahsedilebilir. Fazla olarak faktörlerin istatistiklerinin zenginliği ve şahsi hallerin tetkiklerinden de konu edilebilir. Nitekim Gbbens, Clarke, Mannheim ve Wilkins'in çalışmalarında Canty Kelleher, Selling'inkiler ilave edilebilirler.

(7) «La recherche sur l'etiologie du crime» in Etudes relatives à la recherche criminologique, p. 39 à 59. (Kriminolojik araştırmalar etüdü içinde «suçun etiolojisi üzerinde araştırma». Belirtmek lâzımdır ki M. Houchon Lyon 1964 beynelmilel XIV. üncü kriminoloji kursları çalışması dışında kriminoloji tarihinin filozofik görüşünü zaten tetkik etmişti. Bak. kroniğimizdeki kritiklere ve referanslara : «Etat actuel et perspectives de la recherche scientifique en criminologie» (kriminolojide ilmi araştırma görünüşleri ve fiili durum) cette Revue, 1965 p. 164 à 171

Bütün bu domxelerin mevcudiyeti yanında onları kriminoloji ilminin başlangıç verilerine uygun bir görünüş içinde organize etmek mümkündür. İyi bilinmeyen bir husus şudur ki, ilmi kriminolojinin tarihi üzerinde yanlış fikirlerin çabuk çoğalmasındır. O devirde Enrico Ferri tarafından çok faktörlü bir eklektik teori ortaya atılmıştı. Bu anlayışa göre: «Bütün diğer sosyal olaylar gibi suç, orijini kompleks, biyolojik olduğu kadar psiko sosyal, yere zamana, şahsa muhtelif şartlara göre çeşitli şekiller ve farklı dereceler gösteren bir olaydır. Bu prensibin tatbiki trafik suçluluğunun tek yönlü izahından bizi vareste kılmaktadır. Mesela trafik kazalarının % 95 inde suç şöföre isnad olunabilir denirse bu beyan yanlış ve natamamdır. Zira bu düşünüş tarzı olayları tek yönü ile görmektedir. Her kazada karşılıklı tesir icra eden teknik bir faktör vardır ki kazanın sebeplerini ve ilgilerini gösterir ve insan faktörü yaradılışında ki devamlılık vasfı karışır.

B — Bilinç formalizasyonu ve yapısında ki organizasyon. İlmi es-pirinin tekamülünün ikinci etabı mücerret durumdur. Burada espri bilinç formalizasyonu aramaktadır ve yapısını organize etmeğe teşebbüs etmektedir. Bu sebepledir ki muayyen bir ölçüde M. T. C. Willett tehlikeli sürücüler hakkında bir eser hazırladı (8). Bazı yönleri ile bu kavramı kısıtladıktan sonra müellif altı suç çevresinde 635 trafik suçlusunun dosyasını inceledi (motorize bir aracı tehlikeli bir şekilde kullanmak ve ölüme sebebiyet vermek - aracı tehlikeli veya dikkatsiz şekilde kullanmak - uyuşturucu madde veya alkol alındığında araba kullanmak - perminin geri alınması halinde şöförlük - sigorta olmaksızın sevk - bir kazaya sebep olduktan sonra durmamaköl gibi) Yazar 43 diğer suçlu ile mülakat yaparak bu etüdü tamamladı. Bu araştırmalar M. Willett'in 1964 de «Criminal on the Road» başlıklı fevkalade bir eseri neşretmesine sebep oldu ve 1964 te Montreal de Dnis - Carnall nişanının bir jüri tarafından verilmesine sebep oldu (9).

M. Willett evvela tehlikeli suçluları tetkik etti. Onun denemesi umumiyetle trafik normlarına karşı en ağır suçları ika eden kimseleri istihdaf ediyor. Fakat onun tetkiki ile elde edilen neticeler fransız adli istatistiklerine istinaden M. Danitovitch tarafından neşredilenlere muayyen nisbette uygun olmakla beraber bir sistematizasyon için çok parçaya bö-

(8) T. WILLETT, «Recherches concernant les caracteristiques des auteurs des infractions routiers» (Trafik kazaları yapanların karakterlerini araştırma) Conseil de l'Europe, op, cit, p. 23 à 47

(9) T. WILLET, Criminal on the road, Tavistock publications, Londres, 1964, 343, p

lünmüş manzara arz etmektedir (10). Bu istatistikler basit olarak şahsiyetinde sarsılmalar gösteren ve eskiden sabıkası olan ekseriya genç tehlikeli erkek sürücülerin mevcudiyeti fikrini ilham etmektedirler.

Genel kriminoloji içinde mevzumuz ile ilgili kriminolojiyi tekamül ettirmek şekillendirmenin bu taslağı ile mümkün değildir. Nitekim genel kriminolojide üç kriminojen tip ortaya çıkıyor :

Ağır fiil, suçun olgunlaşması hareketi, düşünülmemiş ve maruz kalınmış hareket ki bunlar özel litteratürde bol bir şekilde yazılmıştır. Burada bir kelime ile hatırlatmak gerek ki birinci tema istifade gayesi ile adam öldürmede meydana çıkarılmış ve ihtirasla işlenen adam öldürmede Greff tarafından tatbik edilmişti. İkinci tema Sutherland tarafından mesleki suçlular hakkında yazılmıştı ve üçüncüsünde zihni patolojinin klasik şekillerine yaklaşıyor.

Bu üç tip kriminojeninin hiç birisi tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen suçlarda uygulanamaz, yapılacak zorlama bizim bu yönde cahilliğimizi ortaya çıkarmaktadır. Sadece MM. Blanc ve Susini özel durumda sürücünün psikolojisini yazmağa teşebbüs ederek problemi ortaya koydular. Bu görünüş içerisinde mevzuun üç esas elemanını ileri sürdüler. 1) Aktüel projet (mesela işe gitme vasıtası) basit eleman ki şahısla ve araba arasında münasebete sokuluyor ve araba, ki biz onu kocanın aşkının (kastratrist kadınların eşleri) mevzuunun veya kudret hissini hür olması, otomobil üzerindeki genel teoriler arasında görüyoruz. 2) Şartlı reaksiyonları ve kabiliyetleri ile sürücünün teknik kapasitesi, karışık eleman, buna göre idarenin ehliyet organize ve verip vermediği sorulabilir. Normal teknikte bir yanılmaya sürücünün maruz kalıp kalmadığı araştırılır. 3) Fauconnet tarafından yazılmış tansiyon moral hali ki enteresan moral hadiselerini bu ince neticeye yaklaştırır ve görünür şekilde farklı bir araba sürüşün muhtemel moral neticelerini, fark ettirir ki şu halde çok ince bir durum, çok nüanslı tekamül etmiş şahsiyetin hususiyetidir (11).

Trafik suçlarının ezcümle tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen suçların tetkiki yolunda ilk atılan adımlar bunlardır.

(10) A. DAVİDOVİTCH, op. cit.

(11) M. BLANC ve J. SUSİNİ, «Psycho-pathologie de la criminalite routière d'imprudence (Tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen trafik suçluluğunda psiko-patholoji) VII e Congres français de criminologie, p, 85 à 114

C) Genel nizamı izah eden teoriler. Araştırma ameliyeleri şekilleri İlmi espirinin tekamülünün üçüncü etabı mücerret durumdur (Etat abstrait) Burada espiri genel nizamı izah eden teorileri veya araştırma ameliyeleri şekillerini açıklıyor. Kriminolojide en ileri giden genel teori farklı birleşimler üzerindeki Sutherland'ın teorisidir. Ve büyük zekâ ve irade kuvveti araştırmaları ameliyesi şekilleri arasında, farklı sevgi tezahürleri, tecavüz hali, labilite, benlik içindeki suçlu şahsiyetin merkezi nüvesinin sistemleştirilmesi sayılabilir.

Genel kriminoloji de teorik seviye yükseltmiştir, bu yönde tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen trafik suçlarında suçluluk henüz deneme safhasındadır. Daha ileri gidilerek denebilir ki M. Willett yolu kullanan, topluluk içinde tehlikeli, trafik suçlularının kültür seviyesi düşük bir suçlu olduğu fikri ilhamını verdi, bu durum ona farklı birleşimler teorisini tatbik etmeğe müsaade ediyor. Ona göre bu suçlu diğerlerinin tesiri altında kalarak araba sürmeği öğrenmektedir. Burada nizamla kaidelere karşı bir düşmanlık ortamı doğmaktadır. Ve düşmanlık emniyet yönünden propogandalara muayyen bir düşmanlığın yerleşmesidir. Bir yönde kanuna karşı meyleden size diğer müsait bir yolda da bütün kanunlara aynı düşmanlığı besler.

Suçlu şahsiyetinde ki merkezi çekirdeğin modeline gelince, o bizzat kendisi içinde tehlikeli olan sürücünün durumunu aydınlatacak taslağı yapmıştır. Buna inandırmak için hatırlatmak gerekir ki direksiyonda bulunan bir kişi çok defa bütün gücünü ortaya koyduğu hislerinin canlandığı, benliği tahrik eden fert şahsiyetinin en üstün derecede tekamül ettiği söylenebilir. Fakat aynı zamanda işaret etmek gerekir ki araba sürmek, sürücü mevcut anın hakim olduğu gayrimuayyen geçici bir durum içine atar (o sadece bir dönemeci düşünür ve başka bir şey düşünmez) Fazla olarak direksiyonda normal ve iyi yetişmiş şahsın durumu müşahade edilerek mütecaviz hal görülür. Nihayet, sirkulasyonu şartları, makinanın vasıflandırılması, bu durumda farklı riski durum seçim sahası yaratmaktadır.

Şu husus şaşırtıcı değildir ki şahsiyeti zayıf olanlar nazik bir durumda suç öncesi gidişte şaşırmakta ve fakat şahsiyeti normal olanlar tehlikeli anı üstün bir gayretle atlatabilmektedirler.

Bu teorik görüşlerin istikbal için ne gibi tesirleri olacağını kestirmek mümkün olamaz, ancak şimdilik bunların espirinin görüşleri olduğu söylenebilir.

11 — TEDBİRSİZLİK VE DİKKATSİZLİKLE İŞLENEN TRAFİK SUÇLARININ TETKİKİNDE BİRLİĞİN BULUNMASI

Tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen trafik suçlarının tetkikinin iptidai karakteri bu mevzuda çok karışıklık olması sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Kriminoloji her zaman bütün ilimlere başvurmakta ve kendisine yakın özel branşlarca elde edilen neticelerle iktifa etmektedir.

Şimdi bu güne kadar elde edilenleri tesbit etmeğe çalışmakta fayda mülahaza ediyoruz.

Bu mevzuda suç, suçlu ve suçluluk olmak üzere üç bölüm tetkik olunacaktır :

A — Trafik kazalarının tedbirsizlik ve dikkatsizlik suçluluğu yönünden tetkiki. Suçluluk derecesinde sosyoloji, trafik kazalarının tedbirsizlik ve dikkatsizlik suçları yönünden global tetkikine yönelmiştir. Bu istikamette yapılan ilk müşahede on yıldanberi Amerikada ve Avrupada farklı idi. 1956 yılında 10.000 otomobil üzerinde yapılan hesapta ölüm nisbeti aşağıdaki gibi idi :

Avusturya	24,5
Batı Almanya	22,8
İsviçre	16,7
İtalya	15,6
Amerika	6,0

Bu rakamlar gösteriyor ki kontinental memleketlerde kazaların sıklığı kaçınılmaz birşeydir. M. Grassberger haklı olarak diyor ki : «Amerikada 10 bin otomobilde Avusturya'ya göre 4 defa az kaza olmaktadır, buda gösteriyor ki Amerika da otomobil ve motor tehlikesine karşı fevkalade bir organizasyon vardır (12).

Bu tehlikeler arasında sirkulasyon şartları kazaların vukuunda nühim rol oynuyor. Sirkulasyonun kalabalıklığı tabii olarak kazaların çokluğu üzerinde doğrudan doğruya bir rol oynuyor. Bu iki unsurun birlikte değişimi belli bir limite kadar geçerlidir (sature edilmiş yolda ise araba sayısının artmasına rağmen kaza sayısında bir azalma olmaktadır) Fakat müşahede edilen sadece sirkulasyonun kalabalıklığı değil, aynı zamanda trafiğin genel karakterleridir. Belçikada, eyaletlerde tra-

(12) R. GRASSBERGER, a g. e

fik kazalarının nisbetinin çok az olduğu müşahade edilmiştir ki burada yolların modernleşmesi kısmen tahakkuk etmiştir. Teknik faktörlerden en mühimlerinden biri sirkulasyon istikametlerinin ayrılmasıdır. Belçikada bunun otorut (geliş ve gidiş istikameti ayrılmış yol) ile normal yollar mukayese edildiğinde ortaya çıkmaktadır. «Nitekim birincide husule gelen büyük kaza sayısı ikincidekiye göre dört kere daha azdır.

Fakat sosyoloji aynı zamanda otomobil ile ilgili tehlikelere (sür'at ve onları kullanma şartlarını (mecburi sigorta sorumluluk hissini azaltıyor.) işaret ediyor, ayrıca yayalardan gelen şartlara bakmak lazımdır (bunlar arasında on beş yaşından küçük ve altmış yaşından büyük olanlar ehemmiyet arz etmektedir). (13)

Bu müşahadelerin sonucuna göre sosyolojide tesbit edilen sonuç şudur ki gayri kasdi suçlar kasden işlenen suçlara göre çok daha fazla bir nisbette ortamdaki teknik şartlara bağlı kalmaktadır. Bu teknik şartların mükemmelleştirilmesi suçlarda bir azalmağa sebep oluyor. Sosyolojinin müşahadesine göre bu mükemmelleştirme cemiyetin toptan şuurlu olarak bu mevzuda uyanık ve şuurlu olmasına bağlı kalıyor. gayrikasdi suçlar karşısında siyaset, idare, endüstri, maliye adamlarının tutumları ne olmalıdır? Sürücülerin şahsına bağlı tehlikelerin tanımaksızın bu suallerle ilgilenmek faydalı olacaktır.

B — Mediko - psikolojik ilimlerin getirdikleri. Suçluluk nisbetinde mediko - psikolojik ilimlere : psişiyatri, psikoloji, psikanalize başvurmak lâzımdır.

a) Psişiyatri gün ışığına çıkardığı dikkatsizlik ve tedbirsizlikle işlenen suçlarda akıl hastalığı mevzubahis olmamaktadır. Fakat bütün akıl hastaları bu suçları işlerler. Bu yönde özellikle küçük şekilleri ile epilepsi, ethilizm, toksikomani (14) ehemmiyet kazanmaktadır. Sinirleri teskin üzerine inşa olunan şimio terafi bu arada unutulmamalıdır. Psikopatholojik plan üzerinde tesbit edildi ki dikkatsizlik ve tedbirsizlikle işlenen trafik suçları aynı şekilde psikolojik yönden karakter bozukluklarında meydana çıkabilir. Nitekim, paranoyak yolun dar olmasına rağmen

(13) Philippe GRAVEL, «Aperçu de la victimologie en matière d'accidents et notemment en matière d'accidents d'enfants» (Trafik kazalarında ve bilhasa çocukların kaza kurbanı olduğu halde görünüş) VII e Congrès français de criminologie, p. 187 à 184

(14) M. Fontan, «Influence de l'alcoolisme et des intoxications» V e Congrès français de criminologie, p. 133 à 184

men hakkını iddia ederek tehlikeli durumlar yaratacak, ahlâken bozulmuş olanlar ise sado-mazohist hislerini ortaya çıkararak kötülükle oynayacaktır. Fazla olarak sür'at yaparak psikolojik düşüklüklerini ortaya çıkaran akıl hastalarını unutmamak gerekir.

b) Psikoloji suçu önceden hazırlayan şartları psikometrik yönden tetkike teşebbüs etti. Bu sebeptir ki M. Michel Roche hak ihlâl eden çok canlı reaksiyonların kötü enformasyonunu, iyi olmayan bir motor kontrolünü, dikkat etmede kifayetsiz randımanları, görüşte bozulmayı, alkol kapasitesinde yanılma hususlarına işaret etti (15).

c) Nihayet psikanaliz gösterdi ki bazı nevrotiklerin elinde otomobil bir intikam vasıtası, bir oyuncak veya bir sevgilinin yerine ikame olmaktadır (16).

C — Suça adli yaklaşma. Suçluluk nisbetinde, hukuk ilmi gösterdi ki trafik kazalarının suçlusu klasik suçlu tipinde mütalâa edilmemektedir. Ahlâkî yönden riskleri göze alan bir şahıstır. Failin suçluluk prensibi M. Grassberger (17) tarafından ele alındı. Bu müellif g. kasdi suçlarda hareket ediş sebebini inceledi ki burada fiillerin neticesi istenmemektedir. Bu fiiller mükemmel olmayan, ezcümle ilticai, atılğan veya mütereddit bir hareketin neticesi ika edilmiş olabilirler. Şekil itibariyle burada gayrimuntazam kararlar mevzubahis olmaktadır. Fakat aynı zamanda esastada gayrimuntazam kararlar vardır. Bu fiiller sosyal olmayan bir durumun ifadesidirler. Hangi sürücü arabasını park etme şeklinin ihtiyatlı olduğunu bilmektedir, fakat o kendi kendine diyor ki : «neden iyi bir yer arayarak zaman kaybedeyim? Şayet komşu arabanın karoseri çizilirse nasıl olsa sigorta şirketi zararı ödeyecektir»

Bu analiz şekline dayanarak, M. Grassberger suçluluk durumunu takdir etmektedir. Ona göre, alman doktrininde olduğu gibi suçluluk öncedende kabul edildiği gibi kanuna uygun olarak hareket etmeği kapsamaktadır, yani ihtiyatlı hareket etmek ne demektir? Bu tehlikeyi önceden görmek ve zamanında onu önleyecek tedbirleri almaktır. Formül basit, cazibelidir, fakat hakikatlerle bağdaşmamaktadır. Adli doktrin genel tecrübelerden çıkan hükümlere, tehlikenin şahsen tanınmasına, teh-

(15) M. Roche, «psychologie normale et criminalite routière d'imprudence» VII e Congrès français de criminologie p. 49-67

(16) M. BLANC et J. SUSINI, a. g. e

(17) R. GRASSBERGER, «Le facteur humain dans les infractions routière d'imprudence» VIII e Cours internationale de criminologie p. 31-39

likenin özel olarak haber verilmesine müracaat etmektedir ve netice olarak bilinen bütün tehlikeleri tanımayı kapsamaktadır.

Daha iyi bir inceleme ile, M. Bekaert esaslı (18) bir tefrik yaptı :

— Şayet ihtiyatsızlık, sosyal münasebetler içinde emniyet kaidele-rine ters düşen bir zıddiyet veya iradi bir kaygısızlık olarak gözükmeyen bir durum veya bir fiil ise hata basittir, iradenin tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır ki ilgili olduğu adam öldürme veya trafik kazası ile hiç bir zaruri **bağı yoktur.**

— Şayet aksine olarak sosyal münasebetlerde ki emniyeti temin eden kaideyi tecavüz eden faildeki serbest iradeyi bildiren bir durum veya bir fiil veya şayet failde yükümlü olduğu itaat etmemeye gösteren bir ihanet varsa ve bu halde adam öldürme veya birbiri arkasını takip eden afetler önüne geçilemeyecek bir hal almış ise, olay cemiyette tehli-ke yaratan özel bir iradenin sonucu ağırlaşmıştır.

Nitekim, burada da bir çok ilimlere istinaden tebdirsizlik ve dik-katsizlikle işlenen suçlarda tehlikeli hal kavramına yanaşılmaktadır.

III — SUÇ POLİTİKASININ GÖRÜNÜŞLERİ

Suç politikasında varılan netice şudur ki tebdirsizlik ve dikkatsiz-likle işlenen suçlarda kriminoloji ilmi yönünden adli reaksiyon tehlike-li hal kavramı üzerine inşa edilmeli ve fakat sorumluluk kavramına istinad etmemelidir. Sosyal risk kavramı bu ikameyi anlamakta yardım-cı olur.

Fakat bu ikamenin gayesi ne olmalıdır? Netice olarak adli reaksiyon kriterini hafifleterek ağır bir cezalandırmağa mı gidilecektir? (19) Ak-sine objektif olarak suç politikasını sorumluluk neticelerine inhisar e-decek bir yöne doğru sevketmekmidir?

Bu sualin cevabı klasik cezanın tesirinin mevzumuz yönünden önle-yici neticelerini gösterir. Klasik cezanın yardımı ile tebdirsizlik ve dik-katsizlikle işlenen trafik suçlarına karşı mücadele edildiği iddia edile-bilirmi?

(18) H. BERAERT «De l'infraction non intentionnelle» VIII, Cours international de criminologie, p. 41-49

(19) Comp : G. BRIERE DE L'ISLE, «Influence de l'organisation de la respon-sabilité civile et de responsabilite penale sur la criminalite routiere d'im-prudence» VIIe Congrès français de criminologie, p. 483-495

Bu mevzuda J. B. Herzog 1958 de açık bir izahatta bulundu : «Keşin bir şekilde varılan prensip şudur ki trafik kazaları risk psikolojisi ne istinad etmektedir. ki bu bir risk suçudur, faili öyle kimsedir ki muhtemel bir mahkûmiyet riskini gayri kasdi adam öldürme suçunda göze almaktadır. Şu halde suçluluk delili aranan objektifliğe cevap veremeyecektir. Burada daima aynı probleme varılmaktadır. Bu sahada cezanın korkutma esası, korkutmanın faydasız gözüktüğü kimselere karşı netice verecektir. Çünkü onların psikolojisi kendilerini kaza riskini red etmeğe sevketmektedir» (20)

Daha iyisi hiç şüphesiz klasik cezanın gayri kasdi suç faillerine faydalı olup olmadığını sormaktır. Belçika bunu iyi kavrayarak Malines hapisanesinde g. kasdi suç failleri için özel bir bölüm tahsis ederek adi suçlularla ilişkilerini kesti ve onların durumlarına uygun gelen bir rejimi tatbik ediyor (21) Avusturyada da aynı şekilde şahsiyette hafif sarsılmalar olduğu halde para veya hapis cezaları tatbiki iyi necitler vermektedir. Nitekim, gayri kasdi suçlulara deneme ile tecil müessesesi tatbik edilmektedir. Ancak onlara sirkulasyon mevzuunda özel bir kursu takip etmeğe zorlanmışlardır. Hakikatte guruplar halinde öğretme prensibi mevzubahistir. Gurup halinde toplanmış suçlular suçlarını anlatmağa davet olunmuşlardır. Bilahare kursu idare eden diğer memurlar ve iştirakçiler fikirlerini söylerler. Bu kritik tesirli ve salimdir. Fikirler ilham olmuştur. Nitekim M. Middendorff Strasbourg'ta trafik suçlularına bir çeşit sağlık ve sosyal servis öğretimi için bize bu çeşit bir kurs verdi (22). Ayrıca takip edilecek yol geniş bir şekilde çizilmiştir. Çok mutedil sosyal müdafaa ölçüleri içinde, öğretici neticelere doğru, gayri kasdi suçluları onların araba sürmelerini tesir altında tutacak şekilde şuurlandırmak üzere yardım etmeğe yönelmelidir. İstikbal, medeni koruma görevleri için trafik suçlularını bu yönde eğiten sosyal ve mediko - psikolojik tretemandadır.

Bu görünüş içinde aşağıdaki sualler hatıra gelmektedir :

1 — Trafik suçluluğunun önlenmesi ve cezalandırılması mevzuunda adli ve idari ikiliği devam ettirmek uygun mudur? Belediyeçilik pren-

(20) Bulletin de la Societe internationale de criminologie, 1958, P. 245 - 246

(21) P. CORNİL, «Repression et prevention des infractions routieres dans la cadre de la législation belge» VII e Congres français de criminologie, P. 453 - 46

(22) W. MIDDENDORFF «Developpements souhaitables dans l'administration de la justice» in Etudes relatives à la recherche criminologiques, Conseil de L'Europe, a. g. e P. 49 - 76

siplerine göre organize edilmiş mahkemelere yetki vermek daha iyi olmayacaktır? Yani bir yargıç, bir idareci ve bir sürücünden teşekkül eden mahkeme (23)

2 — Suçluları imtihan etmek için sosyal ve mediko - psikolojik merkezler yaratmak faydalı mıdır? Hangi hallerde bu müşahade mecburidir? Sarhoşlukla araba sevkine mi veya gayri kasdi adam öldürme halinde mi veya başka hallerde mi?

3 — İşlediği suç tehlikeli bir ana veya tehlikeli bir duruma bağlanan bir suçluya hangi netice tatbik olunmalıdır? Para cezası ve tazminat kafimidir? Veyahut bir yardım müessesesine istinad ederek ve hiç bir sigorta haline münhasır olmayan özel bir mükellefiyet yaratılabilir mi? Böyle bir mükellefiyetin yükümlenmesi para cezası ile aynı şekiller içinde mi olmalıdır?

4 — Tehlikeli sürücülere karşı alınması gerekli tedbirler nelerdir? Ezcümle bu tedbirler arasında aşağıda sayılanlara başvurulabilir mi?

Otomobil sürmeği öğretmede özel merkezlere yerleştirme, bir yardım müessesesine veya bir hastahaneye koyma, Özel bir müessesede tıbbi veya tıbbi - psikolojik bir tedaviyi takip etmek mecburiyeti? Tayin edilmiş bir müddet içinde araba sürmeği öğreten bir organizasyon yaratılabilir mi? Hangi tarzda bu tedbirler değiştirilebilir ve yeniden yaratılabilir?

5 — Bu tedbirlerin tatbiki için hangi şahıslara başvurulabilir? Bunların yetiştirilmesi nasıl olacaktır?

İşte tedbirsizlik ve dikkatsizlikle işlenen suçlarda mücadelede ilk nazarda hatıra gelen sualler bunlar olup, bu meselelerin teknik ortamda insanın ihtiyaçlarına ve modern dünyanın karışık hayatına uygun olarak alınacak tedbirlerin ne gibi neticeler vereceği suali akla gelmektedir.

(23) Sur l'action administrative, voir D. DELEVALLE, «L'Action administrative dans le domaine de la critere routiere d'imprudence» VII e Congres français de criminologie, P. 319 - 347

(Bu yazı, Revue de Science criminelle et de Droit penal compare - Mukayeseli ceza hukuku ve suç ilimi dergisi - yıl 1966 sayı 3 - Eylül - sayısı, sayfa 699 - 707 den dilimize çevrilmiştir.)

KRONİK

HUKUK YAYINLARI

Derleyen · Hüseyin Cahit ERGÜL

Doç. Dr. İlhan Öztrak : FİKİR ve SANAT ESERLERİ ÜZERİNDE Kİ HAKLAR : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları No : 312. Sevinç Matbaası 1971. 172 sahife fiatı : 7,75 TL. Eser Fikir ve Sanat Eserleri Kanunun yürürlüğe girdiği 5 Aralık 1951 tarihinden bu güne kadar ki eser sahiplerinin haklarındaki gelişmeler incelenmiştir. Yargıtay ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararlarından yararlanarak konu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Eserde genel bilgiler ve tarihçe, fikir ve Sanat eserleri ve bu eserler üzerindeki haklar ile bunlara ilişkin dâvalar eleştirilmiştir.

Dr. Lâtif ÇAKICI : MALİYET MUHASEBESİ PROBLEMLERİ Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No : 313. İşletme İktisadi ve Muhasebe Enstitüsü yayınları 16. Sevinç Matbaası Ankara 1971 108 sahife Fıatı 10 TL. Eserde fiilî (tarihi = hakikî) maliyet sisteminin iki usulünden «Safha maliyeti» üzerinde durulmuş, «sipariş maliyeti» ile ilgili konulara ise, sadece değinilmiştir. Eser üç bölümdür. Bir ve ikinci bölümde, nazarî (teorik) açıklamalara paralel anlamda teorik problemler yer almış, üçüncü bölümde memleketimizdeki tatbikatından örnekler verilmiştir. Eser öğrenci ve tatbikatçılar yönünden faydalı niteliktedir.

Doç. Dr. Sait DİLİK : TÜRKİYE'DE SOSYAL SİGORTALAR İktisadi Açından Bir Tahlil Denemesi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No : 315. Sevinç Matbaası 1971. Ankara. 395 Sahife. 35 TL.

Eser, Türkiye'de sosyal sigortaların doğuşu ve gelişimi, kapsamı, sağlanan menfaatler, Sosyal gelirler, Sosyal sigortanın finansmanı gibi konulara yer verilmiş. Sorunların çoğu zaman ayrıntılarına da inilerek,

incelenmiş. Konular dağıtılmadan ve maharetle işlenmiş. Eser ilim ve tatbikatçılara ışık tutucu niteliktedir.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 1970. Sayı 3-4 360 Sayfa 50 TL.

Dergide ; 1970-71 Adalet yılının başlaması dolayısıyla Yargıtay Birinci Başkanı Ferruh ADALI'nın konuşması.

Kamu Hukuku : Prof. Dr. Faruk EREM. Cezalandırılabilme objektif şartı; Teknik ilerleme ve Ceza Hukuku, Prof. Dr. Ernst Rudolf HUBER (Çev : Prof. Dr. Tuğrul ANSAY) Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet Doç. Dr. Rüçhan IŞIK : Türkiye'de Tarım Sektöründe Sendikacılık Hareketleri. Doç. Dr. Ergun ÖZBUDUN : Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin mali statüleri. Asis. Dr. Aydoğan ÖZMAN : Le problème de l'interprétation des réserves à la Lumière de la Convention de Vienne sur le Droit des Traités. Asis. Dr. Uğur Mumcu Türk Hukukunda iptal kararlarının yerine getirilmesi ve sorumluluk.

ÖZEL HUKUK : Prof. Dr. Şakir BERKİ : Türk Medeni kanunundaki halefiyet suretiyle mirascılık, 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasındaki toprak dâvası ile ilgili esaslar. Prof. Dr. Erdoğan GÖĞER : Devletler Hukusu Hukukunun mahiyeti. Prof. Dr. Haluk TANDOĞAN : La jurisprudence Turque Concernant La révision des Loyers. Doç. Dr. Turgut AKIN TÜRK : Şart ve mükellefiyet kavramları üzerinde bir İnceleme. Asis. Dr. Ahmet İŞERİ : Türk Vergi Hukuku açısından vakıflar - Amerika vakıfları üzerine bir inceleme.

ADLÎ TIP : Prof. Dr. Adnan ÖZTÜREL : 1060 otopside Adlî tıp bakımından araştırma.

Rapor : Prof. Dr. Hâluk TANDOĞAN, Dördüncü Türk - İsviçre hukuk haftası. Prof. Dr. Tuğrul ANSAY : Mukayeseli Hukuk ile ilgili bir kongre. KİTAP İNCELEMESİ : Prof. Dr. Bülent Nuri ESEN : İnsan hakları üzerine dikkate değer çalışmalar. Prof. Dr. Tuğrul ANSAY : Kitap İncelemesi.

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi

Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1952, Cilt : 1, Mad : 346 - 381	4.50
Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382 - 438	4.50
Oser - Schönenberger (Çev : Prof. Dr. İ. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492 - 529	15.00
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184 - 215	5.00

Bern Şerhi Serisi

Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde 1 - 36. Ankara 1967	7.50
Becker : (Çev. Dr. Kemal Reisoğlu) İsviçre Medeni Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II : Madde 37 - 63 Ankara 1968	7.50
Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medeni Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde 64 - 103 Ankara 1969	7.50

Yargıtay Kararları

İçtihadî Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı, 1930 - 1947	6.00
» » » » » 1955	75
» » » » » 1956	50
» » » » » Ceza Kısmı 1952	10
» » » » » 1953	25
» » » » » 1954	25
» » » » » 1955	25
» » » » » 1956	25
» » » » » 1957	25
Yargıtay Kararları 1941 - 1942 Ceza Kısmı	3.00
» » » » » 1944	3.00
» » » » » 1945	3.00
» » » » » 1946	2.50
» » » » » 1948	3.00
» » » » » 1949	2.00
» » » » » 1950	2.00
» » » » » 1951	3.00
» » » » » 1952	3.00
» » » » » 1953	3.00
» » » » » 1954	2.50
» » » » » 1955	2.50
» » » » » 1959	1.00
» » » » » 1941 - 1942 Hukuk Kısmı	3.00
» » » » » 1944	3.00
» » » » » 1945	3.00
» » » » » 1946	2.50
» » » » » 1948	3.00
» » » » » 1949	2.00
» » » » » 1951	3.00
» » » » » 1952	3.00
» » » » » 1953	3.00
» » » » » 1954	3.00
» » » » » 1955	3.00
» » » » » 1959	4.00

Diğer Yayınlar

Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı	30.00
» » » » » (Albüm)	60.00

543

Dr. Recai Seçkin : Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi.	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland : (Çev : İ. H. Karafakih) Aynı Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt : 2	7.50
Wahl : (Çev : K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazari ve ameli, 1948	3.00
Bustamente Sirven : Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş : Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirak, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin : 1964 - 1965 Adalet Yılına Açış Söylevi	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından), 1964	2.50
Esbabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen : (Çeviren : Rifat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938	1.00
Kerdaniel : (Çeviren : Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin Psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhit birinci beynelmilel konferansı. Vargova, 1 - 6 İkinci-teşrin 1927. Konferans vesikaları. Çeviren : Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Bürksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrid, 14 - 20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi

Yılı	(1 - 7 sayılar kalmamıştır)	Sayısı	30
1937	»	»	30
1938	»	»	30
1939	» (9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940	»	»	30
1941	»	»	30
1942	» (1, 3, 12)	»	30
1943	» (7)	»	30
1944	» (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1945	» (1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1946	» (2, 3, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1947	»	»	30
1948	»	»	30
1949	»	»	1.00
1950	» 9, 12	»	1.00
1951	» (1, 2, 3, 5, 9, 12. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1952	» (1, 2, 3, 4. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1953	»	»	1.00
1954	»	»	1.00
1955	»	»	1.00
1956	»	»	1.00
1957	»	»	1.50
1958	»	»	1.50
1959	» (üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır 1, 2, 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1961	» (9 - 10 sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1962	» (3 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964	» (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1965	» (1, 5 - 6, 10 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1966	» (5 - 6 12. sayılar kalmamıştır, 1 ve 2. sayılar 250 kurustur)	»	2.00
1967	» (1 - 10 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1968	» (3 - 4. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1969	»	»	2.00
1970	»	»	2.00

Resmi Kararlar Dergisi

Yılı	(İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır 11, 12)	Sayısı :	1.50
1966	» 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır	»	1.50
1969	» 1, 2, 3, 5, 6, 10 sayılar kalmamıştır	»	1.50
1970	»	»	1.50